

THEOSOFIA

Jaargang 107 nummer 6, december 2006

Tweemaandelijks tijdschrift van de
Theosofische Vereniging in Nederland

ISSN 0040-5868

Redactie:

Anne Myrthe Iken,
Elly Kooijman,
Wies Kuiper
Els Rijneker (hoofdred.)

Secretariaat redactie:

Tolstraat 154,
1074 VM Amsterdam

Abonnementen:

met incasso-opdracht €17,50
per jaar, zonder incasso-
opdracht €22,50 per jaar
(Nederland en België).
Losse nummers: €3,50.

Zetwerk: Willy van Vledder

Druk: AD-Druk bv / Zeist

Omslag ontwerp:

Richard van Dijk

© 2006

Theosofische Vereniging in
Nederland / Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, foto-
kopie, microfilm, of op andere wijze,
zonder voorafgaande toestemming van
de uitgever.

Inhoud

Creativiteit of conformiteit Radha Burnier	203
Wat zijn theosofen? H.P. Blavatsky	207
HPB en haar brieven: de beginperiode John Algeo	212
De drievoudige evolutie Els Rijneker	219
Globalisering: hoe kunnen wij deze wereld verantwoord bewonen? Loge Amsterdam	226
Wie is... Tom Ockerse	230
Boek & periodiek	233
Verenigingsnieuws	234
Adressen Theosofische Vereniging	240

De Theosofische Vereniging is niet verantwoordelijk voor
enigerlei mening in dit tijdschrift tot uiting gebracht tenzij
vervat in een officieel document.

The Theosophical Society

De Theosophical Society (waarvan de Theosofische Vereniging in Nederland de Nederlandse afdeling is) is op 17 november 1875 te New York opgericht door H.P. Blavatsky, H.S. Olcott en anderen. Zij heeft haar internationale hoofdkwartier te Adyar, Chennai, India en 49 afdelingen over de gehele wereld.

De Theosophical Society bestaat uit studenten die bij eender welke religie aangesloten kunnen zijn of bij geen enkele. De leden hebben met elkaar gemeen dat ze de drie doeleinden van de vereniging (zie achterkant omslag) onderschrijven, dat ze religieuze tegenstellingen willen oplossen, dat ze mensen van goede wil bijeen willen brengen ongeacht hun religieuze overtuiging en dat zij religieuze waarheden willen bestuderen en de resultaten van die studie met anderen willen delen. Zij zijn niet door een gemeenschappelijk geloof met elkaar verbonden, maar door het gezamenlijk zoeken en streven naar Waarheid. Zij zijn van mening dat Waarheid gevonden kan worden door studie, door reflectie, door zuiverheid van leven en door toegewijd te zijn aan hoge idealen. Zij zien de Waarheid als dat wat de moeite waard is om naar te streven, niet als een dogma opgelegd door een autoriteit. Zij vinden dat een overtuiging het resultaat zou moeten zijn van individuele studie of intuïtie, en niet daaraan vooraf zou moeten gaan, en gebaseerd zou moeten zijn op kennis, niet op aanname. Zij zijn tolerant jegens allen, ook jegens hen die intolerant zijn, niet als een voorrecht om te verlenen, maar omdat ze dat als hun plicht beschouwen. Zij trachten onwetendheid weg te nemen in plaats van deze af te straffen. Zij zien elke religie als een uitdrukking van de Goddelijke Wijsheid. Zij geven er de voorkeur aan religies te bestuderen in plaats van deze te veroordelen, om Goddelijke Wijsheid in praktijk te brengen in plaats van mensen ertoe te bekeren. Zoals Waarheid het doel is, is Vrede het wachtwoord.

Theosofie is de belichaming van waarheden die aan de basis liggen van elke religie en waarop geen enkele godsdienst het alleenrecht kan doen gelden. Theosofie biedt een filosofie die het leven begrijpelijk maakt en die laat zien dat de evolutie geleid wordt door rechtvaardigheid en liefde. Zij geeft de dood haar juiste plek, als een steeds terugkerende gebeurtenis die de poort opent naar een voller en stralender bestaan in een leven dat geen einde heeft. Theosofie geeft de wereld de Wetenschap van de Geest terug, door de mens te leren de Geest te zien als zijn werkelijk zelf en zijn denkvermogen en het lichaam als de dienaren daarvan. Theosofie verheldert de geschriften en leringen van religies door hun verborgen betekenis te ontsluiten, en aldus de juistheid ervan aan het denkvermogen aan te tonen zoals de gegrondheid ervan altijd bewezen is in de ogen van de intuïtie.

Leden van de Theosofische Vereniging bestuderen deze waarheden en theosofen trachten ernaar te leven. Iedereen die bereid is te studeren, tolerant te zijn, naar het hoogste te streven en volhardend te werken is welkom als lid.

Het is aan elk lid zelf om een ware theosoof te worden.

Creativiteit of conformiteit

– Radha Burnier

Een vogeltje dat in een boom zit zal misschien instinctief oefenen in het met zijn vleugels flapperen voordat het in staat is te vliegen, maar instinct is niet het uitgangspunt van al zijn handelingen. We zien vaak hoe een vogelouder naast zijn kroost zit terwijl hij hem leert met zijn vleugels te flapperen; het kleintje doet het na en leert het. Leren door imitatie is noodzakelijk om te overleven. Af en toe is er misschien een ongehoorzaam jong dat weigert het te leren. Als een hertje bijvoorbeeld probeert weg te lopen terwijl zijn moeder aangeeft dat er gevaar dreigt, kan ze hem straffen en dan leert hij te doen zoals zijn moeder doet – stilzitten of wegrekken.

Aangezien imitatie deel uitmaakt van het overlevingsproces, is dit ingeworteld in het menselijk denkvermogen, dat gedurende een lange tijdspanne geëvolueerd is. Wij zijn allen diepgaand geconditioneerd om te doen wat anderen doen. Ook talen worden geleerd door imitatie. Baby's doen geluiden na die volwassenen maken. In zeldzame gevallen, wanneer een kind opgevoed is in het oerwoud door een dier, verwerft het kind niet het vermogen tot menselijke taal. Misschien leert hij of zij te spreken zoals de dierlijke stiefouders.

Zo zijn menselijk gedrag en denken over het algemeen mechanisch, niet doordacht, want imitatie kan plaatsvinden zonder dat men gedachten en handelingen hoeft te onderzoeken. Om deze reden verandert de menselijke samenleving niet gemakkelijk. Elke generatie erft onbewust houdingen en reflexen van de vorige generatie. Aangezien de meeste mensen conformisten zijn, is het scheppen van een nieuwe samenleving met een beter gevoel voor waarden bijzonder moeilijk. Grote veranderingen vinden alleen plaats in de wereld wanneer magnetische individuen onafhankelijk denken initiëren.

Het is vaak gevaarlijk om niet te conformeren aan religieuze, politieke en andere patronen van geloof en handeling. Het was gevaarlijk voor Jezus te zijn zoals hij was. Aldus gaan zelfs mensen die zich bewust

zijn van de nadelen van zich conformeren door met in de groef zitten, aangezien zij het ongemak of het gevaar vrezen van 'buitenstaanders' te zijn in de maatschappij.

Imitatie en conformiteit hebben verschillende vormen: het nadoen van het gedrag van mensen in films; het trachten groepen leeftijdsgenoten bij te houden; of het gedachteloos volgen van de mode, hoe ongemakkelijk of ongeschikt dit ook kan zijn. Die imiterende houding staat gezond verstand vaak in de weg. Toch kan men zich ook bewust conformeren met betrekking tot onbelangrijke zaken. Het zich verzetten tegen trivialiteiten is verspilling van energie; het vestigt nodeloos de aandacht op onszelf en roept strijd op. Dus getuigt het van gezond verstand om ons tot op zekere hoogte aan te passen aan onze omgeving en aan de normale omstandigheden. Volledige aanpassing is echter onwenselijk, want dat gaat de ontwikkeling van het individu tegen, alsook de verbeteringen in de menselijke samenleving. Wat traditie genoemd wordt is vaak de druk die de maatschappij uitoefent op het individu om zich in een keurslijf te persen. Natuurlijk zijn er waardevolle tradities en gebruiken, maar ook bijgeloof en gewoonten die door de eeuwen heen tot ons gekomen zijn die volledig van betekenis gespeend zijn en zelfs schadelijk.

Ieder lid van de TS onderschrijft haar doelstellingen. Hierdoor geeft hij zijn waardering aan voor de noodzaak een nieuwe menselijke samenleving teweeg te brengen waar samenwerking en broederschap heersen.

Tot op zekere hoogte wordt orde in de maatschappij in stand gehouden door op te leggen wat door langjarige ervaring bekend is als weldadig. Ouders doen er goed aan een kind ertoe te brengen zijn tanden te poetsen of een douche te nemen, ook als hij of zij dat niet wil. Maar zulke dwang

mag niet verder gaan dan een bepaald punt. De burger dient de wet te gehoorzamen, maar moet hij wetten ook volgen als deze hoogst onrechtvaardig zijn? Dus is het belangrijk bedachtzaamheid te ontwikkelen en dadelijk alle tradities en door mensen ingestelde conventies te onderzoeken en te heronderzoeken.

De vooraanstaande wetenschapper Dr. R.A. Mashelkar schrijft over de bronnen van wetenschappelijke creativiteit (*The Theosophist*, maart 2002):

'Mentale barrières beperken creativiteit. Deze te herkennen en te overwinnen is cruciaal voor het verbeteren van wetenschappelijke creativiteit... Een aandachtspunt komt vast te zitten in het mentale landschap. Wat voorbij de barrière ligt wordt niet alleen onbekend, maar onvoorstelbaar. Men kan grote verbeteringen van creativiteit bereiken door de moed te ontwikkelen om mentale barrières te herkennen en te overwinnen... Het vermogen te zien wat alle anderen zien, maar te bedenken wat niemand anders bedenkt is het kenmerk van een groot wetenschapper.'

Wetenschappers wordt geleerd niets als vanzelfsprekend aan te nemen, maar alles te bevragen en te onderzoeken, honderd keer of meer als dat nodig is. Zelfs dan roesten mentale patronen vast en stelt iedereen vragen langs dezelfde lijnen; daardoor worden er geen nieuwe antwoorden op een probleem verkregen. Er heeft een aantal opmerkelijke doorbraken plaatsgevonden omdat iemand een onverwachte of zelfs bizarre vraag stelde.

In het spirituele vlak is het nog belangrijker dat het denkvermogen volkomen open blijft en niet verstrikt raakt in bekende patronen. De meest serieuze problemen ter wereld doen zich voor wanneer een gebrek aan begrip voor relaties en gebruikelijke concepten over de verhouding tussen goeroe en discipel, ouder en kind, de ene gemeenschap en de andere, doorgegeven worden van de ene generatie naar de andere, zonder dat iemand daar vragen over stelt. Dit is de basis voor tegenstrijdige principes en conflicten die dan inheems

kunnen worden in de menselijke samenleving.

Ieder lid van de TS onderschrijft haar doelstellingen. Hierdoor geeft hij zijn waardering aan voor de noodzaak een nieuwe menselijke samenleving teweeg te brengen waar samenwerking en broederschap heersen. Maar als zijn verstand steeds geconditioneerd wordt door traditie en conventionele denkbeelden uit de buurt, kan hij verschillen in stand houden in plaats van broederschap te bevorderen. Om die reden rust op ons de verplichting na te denken. Imiteren wij de wereld als geheel en scheiden wij de belangen van ons gezin van die van anderen, mijn natie van andere naties, enzovoort? Om onszelf te bevrijden van gewoontes die zich in ons brein hebben vastgezet moeten wij leren er steeds meer bewust van te worden dat conformiteit en imiterend denken de oorzaak zijn van stagnatie in de maatschappij en van het ontbreken van creativiteit in het individu.

Wie is de echte schuldige?

Bepaalde aspecten van de huidige samenleving moeten gezien worden als essentieel voor vooruitgang op het materiële niveau. Deze positieve veranderingen omvatten onder meer het beschikken over warm en koud stromend water en verwarmingsfaciliteiten in koude landen. Wereldwijd modern sanitair is ongetwijfeld een enorme verbetering vergeleken bij het op straat gooien van vies water en andere gewoonten die vroeger bestonden. Zulke gemakken maken deel uit van de materiële zegeningen waar de moderne mens van geniet en vormen de aanleiding voor illusies over het hoge niveau van onze cultuur.

Maar er is ook veel mis met onze levenswijze; de wereld is vol met tekenen van morele zwakte. Het in Londen verschijnende blad *Financial Times* van 13 juli 2003 schrijft dat een twaalfjarige jongen in het Japanse Nagasaki heeft toegegeven een vierjarig jongetje vermoord te hebben, wiens lichaam gevonden werd nadat het van een gebouw van zeven verdiepingen naar beneden gegooid was. Zes jaar gele-

den onthoofdde een 14-jarige jongen in het Japanse Kobe een kind van 11 en legde het hoofd van zijn slachtoffer bij het schoolhek. Als gevolg daarvan werd de Jeugdwet veranderd, zodat de leeftijd waarop kinderen verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor hun daden verlaagd werd van 16 naar 14 jaar. Nu wordt er een verdere leeftijdsverlaging geëist zodat jonge 'criminelen' berecht en gestraft kunnen worden.

Dit is geen probleem dat beperkt blijft tot Japan. De moord op een klein kind in Engeland, niet lang geleden, door twee oudere schoolgaande jongens bracht een grote schok teweeg en de woede van het publiek maakte het noodzakelijk dat de jonge 'moordenaars' beschermd werden tegen aanvallen en dat tenslotte hun identiteit veranderd werd. Volgens bovenstaand verslag eiste ook in Japan een regeringsminister, verantwoordelijk voor jeugdzaken, dat de schuldige 12-jarige 'door de straten gesleept en onthoofd' moest worden.

In een aantal landen zijn schoolklassen onbeheersbaar geworden en worden docenten bedreigd door degenen die vroeger nog als kinderen beschouwd zouden zijn. Het pesten van jongere leerlingen door ouderen, in India en elders, heeft zulke grote vormen aangenomen dat dit van tijd tot tijd uitmondt in de zelfdoding van de slachtoffers. Bij het overzien van dit hele scenario dienen belangrijke vragen gesteld te worden. Een regeringswoordvoerder in Japan, bijvoorbeeld, die reageert op de meest recente tragedie in Japan, stelt de vraag: 'Is dit een misdaad, begaan door één jongen, of is het iets waar de hele samenleving over na moet denken?'

Kinderen ruziën altijd wel eens ergens over, of geven elkaar klappen, maar je heil zoeken in moorddadig geweld is niet normaal. Welke factoren in onze samenleving zorgen ervoor dat agressie en geweld zich vastzetten in het denken van kinderen op jonge leeftijd? Vroeger werden kinderen die opgroeiden in de ellendige armoede van industriële samenlevingen misdadigers, omdat zij gedwongen werden elkaar agressief te beconcurreren, te liegen en te stelen

voor voedsel en alleen al om te overleven. Zoals Dickens in zijn werk heeft aange- toond waren er criminele mensen die klaarstonden om hulpeloze wezen en ande- ren te ronselen om hun het misdadig hand- werk te leren.

Maar de voorbeelden van jeugdmisdaad zoals hierboven vermeld komen uit welge- stelde samenlevingen.

Is het soms het gevolg van het feit dat immoraliteit, geweld en obsceniteiten voortdurend via de televisie en andere me- dia gepropageerd worden? Misschien gaan kinderen die hiernaar kijken onbewust ge- loven dat misdaad en immoraliteit deel uitmaken van het gewone leven. Niet lang geleden was er in een Europees land een geval waarin een aantal schooljongens een medescholiere verkrachtte, omdat ze dach- ten dat men dit moet doen bij meisjes. Wanneer kinderen heel weinig zorg en aandacht krijgen van ouders die het te druk hebben met hun beroep of pleziertjes om zich te bekommeren om hun kroost, kunnen die kinderen ideeën krijgen over het leven via de krachtige visuele beelden die hen door de media voorgeschoteld worden.

Er gaan steeds meer vrouwen uit werken terwijl ze hun kinderen alleen thuis laten, alleen laten eten en doen waar ze zin in hebben. Thuisblijven om voor kinderen te zorgen wordt niet langer beschouwd als een belangrijke taak voor een moeder. In Japan zijn naar men zegt de meeste vaders 'afwezig' thuis, waarbij hun dagen bijna volledig in beslag genomen worden door het forenzen en de lange werktijden. In zulke gevallen bestaat er nauwelijks enige communicatie tussen ouders en kinderen.

In traditionele samenlevingen zoals die nog bestaan in Azië en in de zich ontwik- kelende wereld treden tantes, oma's en zelfs burens vaak op als 'ouders'. Gezinnen met nauwe familiebanden hadden hulp-

krachten achter de hand om in te springen bij allerlei huiselijke problemen. Maar naarmate de arme landen moderner wor- den en zich commerciëler oriënteren, ver- anderen de familieverhoudingen.

Het probleem van kinderen die anderen vermoorden en misdaden plegen zou wel eens het resultaat kunnen zijn van het ver- val van het netwerk van menselijke verhou- dingen in een neerwaartse cultuur. Dit moet bij de wortel aangepakt worden en niet weggezet worden door alleen maar de straffleeftijd te verlagen of door jeugdigen die in de fout gaan te onthoofden.

De mening van de wereld keert zich te- gen de doodstraf. Men heeft ontdekt dat het leven te ontnemen aan misdadigers de misdaad niet doet afnemen. Aan de andere kant ontdekt men van tijd tot tijd dat een onschuldig iemand berecht en ter dood gebracht is door vooroordelen of onjuist bewijsmateriaal. Levensbeëindiging van onvolwassen jeugdigen die de implicaties van hun handelen niet kunnen begrijpen is ook een misdaad. De doodstraf zal alleen maar zielen in nieuwe lichamen sturen met dezelfde karaktereigenschappen die zij voordien hadden. Vanuit theosofisch standpunt gezien is onderwijs, ook al is het misschien inspannend en tijdrovend, als- ook het voorbeeld en begrip van degenen die de leiding hebben de enige manier om criminelen te redden en de maatschappij van misdaad te verlossen. Recente experi- menten, uitgevoerd door progressieve lei- dinggevendenden in gevangenissen, met medi- tatiesessies en andere educatieve program- ma's, hebben succes gehad. De woede van het publiek zou geen beslissende factor mogen zijn, omdat zulke woede altijd irra- tioneel is.

Uit: *The Theosophist*, oktober 2003

Vertaling: A.M.I.

Wat zijn theosofen?

– H.P. Blavatsky

Wat zijn theosofen? Zijn dat onderzoekers van de natuurwet, van de oude en moderne filosofie en zelfs van de exacte wetenschap? Want dat is waarop zij aanspraak maken. Zijn zij deïsten, atheïsten, socialisten, materialisten of idealisten; of zijn zij slechts een afscheiding van het spiritualisme, dus louter geestenzieners? Zijn zij enige overweging waard, zijn zij in staat om over wijsbegeerte te spreken, om ware wetenschap te bevorderen? Of behoren zij te worden behandeld met de medelijdende verdraagzaamheid, die men aan “onschadelijke enthousiasten” betoont? De Theosofische Vereniging is op verschillende manieren beschuldigd van een geloof in “wonderen” en “wonderdoeners”, van een geheim politiek doel, van spionnen te zijn van een autocratische tsaar.

Met dezelfde hevigheid zijn leden van de Theosofische Vereniging door de spiritualisten uitgemaakt voor predikers van “beschimmeld bijgeloof”, door de Christelijke Kerk voor ongelovige afgezanten van de Satan, door Professor W.B. Carpenter als de echte typen van “*gobe-mouche*” (mensen die alles slikken). Uit deze wirwar van meningen komt één helder feit naar voren: de vereniging, haar leden en hun meningen worden van voldoende belang geacht om te worden aangeklaagd: *De mensen belasteren alleen hen die zij haten - of vrezen*. Maar al heeft de vereniging haar vijanden en verraders gehad, zij heeft ook haar vrienden en verdedigers. Nadat wij begonnen waren met een groep van ongeveer twaalf serieuze mannen en vrouwen, was haar ledental een maand later zo toegenomen, dat het noodzakelijk was een zaal te huren voor haar bijeenkomsten; binnen twee jaren waren actieve afdelingen in Europese landen gevormd. Nog later vond de vereniging een bondgenoot in de Indiase Arya Samaj-beweging en in de Ceylonese Boeddhisten. Hij die een ernstige poging zou willen doen om de psychologische wetenschappen te doorgronden, moet naar het heilige land van de oude Aryavarta gaan. Geen land is ouder in esoterische wijsheid en beschaving dan dat, hoe diep gezonken haar arme schaduw, het moderne India,

Dit artikel is samengevat en bewerkt uit H.P. Blavatsky “Verspreide geschriften” blz. 255 t/m 264, gepubliceerd in *The Theosophist*, Vol. I. October 1879.

ook moge zijn. Aangezien wij dit land voor de vruchtbare broeikas houden, waaruit alle opeenvolgende wijsgerige stelsels voortkwamen, kwam een deel van onze vereniging naar deze bron van alle psychologie en filosofie, om haar oude wijsheid te leren en om in haar vreemde geheimen te delen. De taal en oudheidkunde is al zo ver gevorderd, dat het nu niet meer nodig is om dit feit van het eerste geboorterecht van het volk van Aryavarta nog aan te moeten tonen. De lijn van filosofische erfelijkheid, van Kapila langs Epicurus naar James Mill; van Patanjali langs Plotinus naar Jacob Böhme, kan worden opgespoord als de loop van een rivier door een landschap.

**Het belangrijkste doel is om ...
verschillende volken in herinnering
te brengen dat zij kinderen 'van één
moeder zijn'.**

Eén van de doeleinden van de organisatie van de vereniging bestond in het onderzoek van de al te transcendentale inzichten van spiritualisten* met het oog op de vermogens van ontlichaamde geesten. Nu wij hen verteld hebben wat, ten minste naar onze mening, een deel van hun verschijnselen *niet* is, is het onze plicht om nu aan te tonen wat zij *wél* zijn. Het is duidelijk dat de sleutel tot de zogenaamde 'bovennatuurlijke' verschijnselen van de spiritualisten in het oosten gezocht moet worden, en dan speciaal in India. Dit is onlangs toegegeven in de *Pioneer* van Allahabad van 11 augustus 1879. De *Pioneer* is een Engels-Indiaas dagblad dat niet de reputatie heeft te zeggen, wat het niet meent. Eerst keurt het blad de mannen der wetenschap af die 'opgaande in stoffelijke ontdekkingen gedurende enige generaties er te vatbaar voor zijn geweest om bovenstoffelijk onderzoek te verwaarlozen'. Daarna maakt het melding van 'de nieuwe opwelling van twijfel' (het spiritualisme), dat 'deze overtuiging in de laatste tijd heeft verstoord'. Het blad voegt er aan toe dat

het bovennatuurlijke zich opnieuw heeft doen gelden als een gepast onderwerp van navraag en onderzoek bij een groot aantal personen, met inbegrip van velen van hoge beschaving en intelligentie. Er zijn aannemelijke hypothesen ten gunste van het denkbeeld dat er onder de "wijzen" van het oosten sporen kunnen worden gevonden, méér dan onder de meer gemoderniseerde bewoners van het westen, van die persoonlijke eigenaardigheden (wat zij dan ook mogen zijn), die vereist worden als een voorwaarde, die voorafgaat aan het gebeuren van bovennatuurlijke verschijnselen. En dan merkt de redacteur op (die er zich niet van bewust is dat de zaak die hij bepleit een van de voornaamste doeleinden van onze vereniging is) dat onderzoek de enige richting is, waarin naar zijn mening de pogingen van de theosofen in India mogelijk nut kunnen hebben.

Terwijl dit is aangegeven als één onzer doeleinden, is het er slechts één uit vele; het belangrijkste doel is om het werk van Ammonius Saccas te doen herleven en verschillende volken in herinnering te brengen dat zij kinderen 'van één moeder zijn'. Wat de transcendentale kant van de aloude theosofie aangaat, is het ook hoog tijd dat de Theosofische Vereniging een verklaring aflegt. Met hoeveel van deze wetenschap der oude Arische en Griekse mystici, die de natuur doorvorsten en God zochten, stemt de vereniging in? Ons antwoord is: met alles daarvan. Maar als men vraagt, waarin zij gelooft zal het antwoord luiden: 'als lichaam – in niets'. De vereniging als zodanig heeft geen geloofsbelijdenis, aangezien geloofsbelijdenissen niet meer zijn dan bolsters rondom geestelijke kennis; Theosofie is in haar rijkheid geestelijke kennis zelf het ware inwezen van filosofisch en theïstisch onderzoek. Als zichtbare vertegenwoordigster van universele theosofie kan zij niet sektarischer zijn dan een aardrijkskundig genootschap, dat universele geografische exploratie vertegenwoordigt, zonder zich er om te bekommeren, tot welk geloof de ontdekkingsreizigers behoren. Waar onze vereniging geen aangenomen geloofsbelijdenis bezit,

staat zij altijd klaar om te geven en te nemen, te onderrichten en te leren, door praktische proefneming, in tegenstelling tot louter passieve en lichtgelovige aanvaarding van een opgelegd dogma.

Maar wanneer wij onszelf individueel gaan beschouwen is het een heel andere kwestie. De leden van de vereniging vertegenwoordigen de meest uiteenlopende nationaliteiten en rassen, en werden in zeer verschillende geloofsvormen en sociale toestanden geboren en opgevoed.

Atheïsten en bekrompen dwepers van welke godsdienst ook zijn er niet in de vereniging; want het feit zelf van iemands oetreden bewijst, dat hij op zoek is naar de uiteindelijke waarheid aangaande de grond der dingen. Indien er zo iemand als een bespiegelend atheïst bestond (hetgeen wijsgeren zullen ontkennen) zou hij zowel oorzaak als gevolg, hetzij in deze wereld van stof of in die van de geest, moeten verwerpen. Er kunnen leden zijn die, zoals de dichter Shelley, in de vlucht hunner verbeelding zijn gegaan van oorzaak tot een voorafgaande oorzaak *ad infinitum*, tot het oneindige aan toe. Want elke oorzaak werd op haar beurt logisch omgezet in een gevolg, dat een vroegere oorzaak vereiste, totdat zij het Eeuwige tot een loutere mist hebben vervaagd. Maar zelfs zij zijn geen atheïsten in de bespiegelende zin, of zij de materiële krachten van het heelal nu met de functies vereenzelvigen, waarmee de theïsten hun god begiftigen, of op andere wijze; want wanneer zij zich niet vrij kunnen maken van het begrip van het abstracte ideaal van macht, oorzaak, noodzakelijkheid en gevolg, dan kunnen zij alleen als atheïsten worden beschouwd met betrekking tot een persoonlijke god en niet tot de universele ziel van de pantheïst. Anderzijds kan de bekrompen dweper, ingesloten als hij is door een geloof dat op elk staketsel de waarschuwing draagt: 'Voor het verkeer gesloten', bezwaarlijk uit zijn omheining komen om lid te worden van de Theosofische Vereniging. Als hij dat deed, zou de vereniging geen plaats hebben voor iemand, wiens godsdienst zowaar onderzoek verbiedt. De kerngedachte van de

vereniging is vrij en onbevreesd onderzoek. Als organisatie staat de Theosofische Vereniging op het standpunt dat alle oorspronkelijke denkers en onderzoekers van de verborgen zijde der natuur (hetzij materialisten – zij die de stof beschouwen als 'de belofte en kracht van alle aardse leven' – of spiritualisten, dat zijn zij die in de geest de bron van alle energie en ook van de stof ontdekken) feitelijk theosofen waren en zijn.

Men behoeft alleen de geest van de levende natuur te aanbidden en te trachten zich er één mee te maken.

Men behoeft alleen de geest van de levende natuur te aanbidden en te trachten zich er één mee te maken. De *Tegenwoordigheid* te vereren, de onzichtbare Oorzaak, die zich toch steeds openbaart in haar onophoudelijke gevolgen; de onaanastbare, almachtige en alomtegenwoordige Proteus: ondeelbaar in haar inwezen en aan de vorm ontsnappend, en toch onder alle vormen te voorschijn tredend; die hier en daar, overal en nergens is; die *Alles* en *Niets* is; alomtegenwoordig en toch één; die het inwezen is, dat alles vervult, bindt, begrenst, bevat; en dat in alles is vervat. Wat hij ook moge zijn, wanneer een bestudeerder eens de oude en veel betreden grote weg van de routine verlaat en het eenzame pad van onafhankelijk denken betreedt, naar het goddelijke toe, is hij een theosoof; een oorspronkelijk denker, een zoeker naar de eeuwige waarheid met "eigen inspiratie" om de universele problemen op te lossen. Theosofie is verbonden met iedereen, die ernstig op zijn eigen wijze kennis zoekt aangaande het goddelijk beginsel, het verband van de mens ermee en de openbaringen in de natuur ervan. Zij is eveneens de bondgenote van oprechte wetenschap (wel te onderscheiden van veel dat voor exacte, stoffelijke wetenschap doorgaat), zolang de laatste niet op de terreinen van psychologie en metafysica komt. Theosofie is ook de bondgenote van

elke eerlijke godsdienst; namelijk een godsdienst, die bereid is zich te laten beoordelen naar dezelfde maatstaven, die zij op anderen toepast. Die boeken, welke de meest vanzelfsprekende waarheden bevatten, zijn in haar ogen geïnspireerd (niet geopenbaard). Maar zij beschouwt alle boeken, vanwege het menselijk element dat er in vervat is, als minderwaardig ten opzichte van het Boek der Natuur. Om dit Boek der Natuur te lezen en goed te begrijpen moeten de innerlijke vermogens van de ziel krachtig zijn ontwikkeld. Ideële wetten kunnen alleen door intuïtie worden waargenomen; zij gaan het domein van argumentatie en logische redenering te boven. Niemand kan de ideële wetten begrijpen of juist waarden door middel van verklaringen van een ander denkvermogen, zelfs al maakt dit denkvermogen aanspraak op een directe openbaring. En aangezien deze vereniging, die het ruimste onderzoek in de rijken van het zuivere ideaal toestaat, net zo stevig in de wereld van feiten staat, is haar achting voor de moderne wetenschap en haar eerlijke vertegenwoordigers oprecht gemeend. Ondanks hun gebrek aan hogere geestelijke intuïtie, is de wereld aan deze moderne stoffelijke wetenschap ontzaglijk veel verschuldigd.

Het is ook te danken aan de onophoudelijke arbeid van de oriëntalisten dat de vereniging als zodanig gelijke eerbied voelt voor de Vedische, Boeddhistische, Zoroastrische en andere oude godsdiensten; en een even broederlijk gevoel jegens haar Hindoese, Sinhalese, Parsi, Jain, Hebreeuwse en Christelijke leden heeft als individuele bestudeerders van het “zelf” van de natuur en van het goddelijke in de natuur. De vereniging die in de Verenigde Staten van Amerika geboren is, werd gevormd naar het model van haar moederland. Het laatstgenoemde, dat de naam God weglief uit haar grondwet, opdat dit niet te eniger tijd een voorwendsel zou verschaffen om een staatsgodsdienst te maken, geeft volstrekte gelijkheid aan alle godsdiensten in haar wetten. De vereniging, die gevormd is naar deze constitutie,

kan terecht een “Republiek van het Geweten” worden genoemd.

In afdeling VI van de herziene Statuten van de Theosofische Vereniging luidt het voorschrift: ‘Het is niet rechtmatig dat enig bestuurslid van de Moedervereniging (Parent Society), met woorden of daden enige vijandelijkheid jegens, of voorkeur voor de éne afdeling (sektarisch onderdeel of groep binnen de Vereniging) boven een andere tot uitdrukking brengt. Allen moeten beschouwd en behandeld worden gelijkelijk voorwerp te zijn van de zorg en inspanning der Vereniging.’ Wanneer leden worden aangevallen kunnen zij als individuele leden soms dit voorschrift overtreden; maar als bestuursleden zijn zij niettemin gebonden, en het voorschrift is gedurende de bijeenkomsten nauwgezet van kracht. Want theosofie in haar abstracte zin staat boven alle menselijke sekten.

Tot besluit mogen wij vaststellen dat onze organisatie (ruimer en veel universeler dan enige bestaande louter wetenschappelijke vereniging) behalve wetenschap haar geloof heeft in elke mogelijkheid en haar vastbesloten wil om door te dringen tot die onbekende geestelijke werelden, waarvan de exacte wetenschap beweert dat het niet op de weg van haar aanhangers ligt om ze te doorvorsen. Zij heeft één eigenschap die boven elke godsdienst staat, omdat zij geen onderscheid maakt tussen heiden, Jood of Christen. Beziel door deze geest, is de vereniging gevestigd op de vaste grondslag van een universele broederschap.

Niet betrokken bij politiek, bekommert de vereniging zich slechts weinig om de uiterlijke menselijke regeling van de stoffelijke wereld. Al haar aspiraties gaan uit naar de occulte waarheden van de zichtbare en onzichtbare werelden. Of de mens leeft onder de regering van een keizerrijk of een republiek betreft slechts de uiterlijke mens. Zijn lichaam moge geknecht zijn; wat de Ziel betreft, is hij gerechtigd aan zijn regeerders het trotse antwoord van Socrates aan zijn rechters te geven: zij hebben geen heerschappij over de *innerlijke* mens.

De ware bestudeerder is altijd een kluisenaar, een zwijgzaam en overpeinzend mens geweest. Zijn gewoonten en smaak hebben zo weinig gemeen met de drukke wereld, dat zijn vijanden en lasteraars ongestoord de gelegenheid hebben, terwijl hij studeert. Maar de tijd heelt alles en leugens zijn slechts ééndagsvliegen. De waarheid alleen is eeuwig. De menselijke gedachte, hoe eindeloos gevarieerd ook in haar openbaringen, is niet alomvattend. Waar alomtegenwoordigheid haar ontzegd is, moet zij zich onvermijdelijk slechts in één richting in bespiegelingen verliezen; en wanneer zij eenmaal de grenzen van de exacte menselijke kennis heeft overschreden, moet zij dwalen en zwerven, want vertakkingen van de éne centrale en absolute Waarheid zijn oneindig. Daarom zien wij dat zelfs de grootste filosofen soms verloren gaan in doolhoven der bespiegelingen en daarmee de kritiek van het nageslacht uitlokken. Maar aangezien allen voor één en hetzelfde doel werken, namelijk de vrijmaking van de menselijke gedachte, de verdrijving van bijgelovigheden en de ontdekking van de waarheid, zijn allen gelijkwelkom. En aangezien elk lid, de groten zowel als de kleinen, de koninklijke weg naar kennis heeft bewandeld, luisteren wij naar allen en nemen zowel kleinen als groten op in onze gemeenschap. Want geen oprecht zoeker komt met lege handen terug en zelfs hij, die het geringste

aandeel in de volksgunst heeft genoten, kan ten minste zijn kleinigheid op het ene altaar van de Waarheid bijdragen.

* Theosofisch Glossarium door H.P. Blavatsky blz. 424-425:

Spiritisme/ Spiritualisme is de wijsbegeerte, de staat of toestand van denken tegengesteld aan het materialisme of een *materiële opvatting* over de dingen.

De Theosofie, een leer die onderwijst dat alles wat bestaat beziel of doordrongen is door de Universele Ziel of Geest en dat geen enkel atoom in ons heelal buiten dit alomtegenwoordige Beginsel kan bestaan, is zuiver Spiritualisme.

Wat nu het geloof betreft dat onder die naam of onder Spiritisme doorgaat, namelijk het geloof in voortdurende communicatie tussen de levenden en de doden, of het nu door de eigen mediamieke vermogens of door die van een zogeheten *medium* gebeurt, dit is niet beter dan de verstoffelijking van geest en de ontarding van de menselijke of goddelijke ziel. Zij die in dergelijke mededelingen geloven, onteren gewoon de doden en volbrengen een voortdurende heiligschennis. Vroeger werd het terecht "Necromantie" genoemd. Maar onze moderne Spiritisten voelen zich beledigd door deze eenvoudige waarheid.

Als de reis eenmaal serieus begonnen is, kan er geen sprake meer zijn van omkeren en we moeten verantwoordelijkheid dragen voor elke stap die we onderweg zetten.

Joy Mills

HPB en haar brieven: de beginperiode

– John Algeo

H.P. Blavatsky was een veelschrijver. Afgezien van haar twee hoofdwerken, *Isis Ontsluierd* en *De Geheime Leer*, die elk uit twee delen bestaan, en haar kortere boeken, *De Sleutel tot de Theosofie* en *De Stem van de Stilte*, beslaan haar periodieke publicaties en diverse geschriften in het Engels en het Frans veertien boekdelen. Dit nog afgezien van haar Russische werken, vooraansnog onvertaald in het Engels, behalve *From the Caves and Jungles of Hindustan* en *The Durbar at Lahore*. Er zijn ook de transcripties van haar opmerkingen in *The Transactions of the Blavatsky Lodge*. De hoeveelheid publicaties van HPB is fenomenaal, vooral als men bedenkt dat de meeste daarvan geschreven werden tijdens de laatste paar jaar van haar leven, toen zij chronisch ziek was.

Maar buiten haar algemene geschriften, bestemd voor publicatie, bestaat er een massa privé-geschriften – haar correspondentie met een groot aantal mensen: haar familie in Rusland alsook vrienden en kennissen in Amerika, Europa en India – wetenschappers en geestelijken, journalisten en generaals, hoogleraren en kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders. Haar correspondenten waren onder andere een gerenommeerde Russische filosoof, Alexander Aksakoff; een Amerikaanse generaal, Francis Lippitt; een hoogleraar aan Cornell University, Hiram Corson; een bestuurder van het Platonisme, Alexander Wilder; een Britse natuurkenner die Darwin vóór was bij het formuleren van de theorie over natuurlijke selectie, Alfred Wallace; en de uitvinder van de gloeilamp, de fonograaf en andere technologieën, Thomas Edison. Zij schreef haar brieven in drie talen: Engels, Frans en Russisch (en soms in een mengelmoes van alle drie). Veel van die correspondentie – waarschijnlijk het meeste – bestaat niet meer, daar ze vernietigd is of verloren geraakt. Maar wat er nog wel van over is geeft een rechtstreekse en intieme kijk in het denken en het hart van de ‘Oude Dame’, de term

waarmee haar naasten naar haar plachten te verwijzen.

Zelfs van de resterende correspondentie is er veel dat niet meer bestaat in zijn originele vorm in haar handschrift, maar veel-er alleen in afschriften, gemaakt door anderen of in gedrukte vorm, waarbij de originelen al lang geleden verdwenen zijn. Veel van de gekopieerde of uitgegeven brieven zijn duidelijk onjuist, daar ze veranderd zijn door de persoon die ze kopieerde of door de uitgever, soms per ongeluk en soms expres om één of andere bewerking te staven. De niet in haar originele handschrift bewaard gebleven brieven zijn duidelijk minder gezaghebbend en minder betrouwbaar, maar wanneer ze het enige zijn dat resteert moet men ze, wegens gebrek aan beter, aanvaarden als bewijs, zij het onvolledig, van wat HPB geschreven heeft. Als er geen resterend origineel is, maar verscheidene afschriften die op verschillende tijdstippen gemaakt zijn door verschillende personen, verschillen die afschriften vaak van elkaar, soms alleen in onbeduidende details, maar soms aanzienlijk qua inhoud.

Een volledige verzameling van Blavatsky's correspondentie werd opgezet door Boris de Zirkoff, haar achterneef, maar hij overleed voordat hij de verzameling compleet had of er iets van had uitgegeven. De Zirkoff liet zijn bibliotheek, papieren en onvoltooid werk na aan de Theosophical Society in America, waar het nu gearchiiveerd is. Zijn manuscriptverzameling van haar brieven omvat verscheidene dikke delen. De Amerikaanse Society zorgde er aanvankelijk voor dat John Cooper, een Australiër die geïnteresseerd was in de theosofische geschiedenis, de taak op zich zou nemen de verzameling correspondentie van HPB te completeren en te bewerken voor publicatie door the Theosophical Publishing House te Wheaton. Cooper was ook van plan een uitgave van de vroege brieven te gebruiken voor zijn proefschrift aan de universiteit van Sydney. Maar onverwacht overleed Cooper terwijl het geplande eerste deel van de brieven zich nog

in een beginstadium bevond en nog niet professioneel geredigeerd was.

Om het werk te voltooien nam ik de redactie ervan op mij, met behulp van mijn vrouw, Adele, en een adviserende commissie bestaande uit Daniel Caldwell, Dara Eklund, Robert Ellwood, Joy Mills en Nicholas Weeks. Wij ontdekten al gauw dat de inhoud van veel van de brieven onjuist was en wij concludeerden dat een lezer meer voetnoten en verduidelijkingen nodig zou hebben om de brieven in hun historische context te begrijpen. Het werd duidelijk dat er meer redactionele hulpmiddelen nodig waren en dat de tekst van iedere brief geverifieerd zou moeten worden, door de kopie die wij hadden te vergelijken met het origineel of met de beste bestaande versie. Aangezien HPB correspondeerde met mensen in de gehele wereld, liggen haar brieven nu ook overal verspreid over de wereld. Dus werd het een wereldwijde pelgrimstocht om de originele versies te zien te krijgen, om ervoor te zorgen dat de teksten die zouden worden afgedrukt in *The Letters of H.P. Blavatsky* juist waren. Om u enig idee te geven van de omvang van de jacht zal ik een aantal plaatsen vermelden waar men moet zoeken om de brieven van de Oude Dame te vinden.

De archieven in Adyar zijn de rijkste schatkamer van de correspondentie van HPB. Behalve de correspondentie die daar al ligt sinds de tijd dat HPB in Adyar woonde, verzamelden Annie Besant en anderen zoveel mogelijk brieven van haar als ze maar konden vinden en zij bewaarden ze voor de veiligheid op het internationaal hoofdkwartier van de Theosophical Society. Maar veel van die brieven zijn nu in slechte staat door de tand des tijds. Nu worden alle middelen ingezet om ze in goede staat te conserveren maar de schade uit vroegere tijd kan niet ongedaan worden gemaakt.

Adele en ik hebben vele uren besteed aan het uitpluizen van het kenmerkende, maar soms moeilijk te lezen handschrift dat we leerden herkennen als dat van HPB. Wij werkten er samen aan, en puz-

zelden of een bepaald kriebeltje een 's' was of een 'a' of gewoon een kriebeltje. Het ontcijferen van het schrift van HPB lijkt een beetje op het maken van een kruiswoordpuzzel. Je werkt een paar uur aan een bepaald stukje van de correspondentie en legt het dan terzijde om een poosje iets anders te gaan doen. Als je dan uren of dagen later terugkomt bij de handschriftpuzzel lossen de mysteries zichzelf soms vanzelf op en herken je meteen wat de boodschap is. Maar op andere momenten blijft de puzzel een mysterie en kun je slechts raden naar de bedoeling ervan. Maar het werk is boeiend en als je er uiteindelijk in slaagt de betekenis te achterhalen van een orthografische puzzel, voel je je alsof je een inwijding hebt doorgeemaakt in de esoterische mysteries van HPB.

De jacht op HPB's correspondentie is een queeste en, net als alle zoektochten, is zij nooit helemaal voltooid, want er blijft altijd de nog onontdekte brief, ergens achter de horizon.

Een aantal andere archieven bevat ook brieven of afschriften van brieven van HPB. Hieronder bevinden zich die van de theosofische vereniging in Amerika in Wheaton, Illinois; de Theosophical Society met haar internationaal hoofdkwartier in Pasadena, Californië; de British Library; de College of Psychic Studies in Londen; de Thomas Edison National Historic Site in West Orange, New Jersey; de Grand Lodge of Freemasons in Freemason's Hall in Londen; de Historical Society of Pennsylvania; de Philosophical Research Society in Los Angeles, Californië; de Knoch Library van Cornell University in Utica, New York; de Society for Psychical Research in de Cambridge University Library; de Library of Congress in Washington, D.C.; de India Office Library (deze bevat correspondentie van de Political and Se-

cret Foreign Service Office) in de British Library; en de particuliere HPB Library in Toronto.

Sommige brieven van HPB resteren nu alleen in gepubliceerde vorm in vroege tijdschriften en kranten. Een divers aantal van deze publicaties verschijnt nog in druk, een aantal andere niet. Zij bestaan uit algemene periodieken zoals de *Calcutta Review*, *Ceylon Times*, *The Hindu*, *New York Daily Graphic*, *New York Sun*, *New York World*, en de *Times of India*. Andere zijn theosofische tijdschriften zoals de *Path* (of London), *Path* (of New York), *Theosophical Forum*, *Theosophical Nuggets*, *Theosophical Quarterly*, *Theosophic Isis*, *The Theosophist* en *Word*. Andere omvatten gespecialiseerde tijdschriften zoals de *Banner of Light*, *Carrier Dove*, *Harbinger of Light*, *Human Nature*, *Link*, *Madras Christian College Magazine*, *Medium and Day-break*, *Rebus* en de *Spiritual Scientist*.

Weer andere brieven resteren alleen doordat ze geheel of gedeeltelijk zijn aangehaald in boeken. Zulke boeken zijn bijvoorbeeld *Contribution à l'Histoire de la Société Théosophique en France* door Charles Blech, *Modern World Movements* door Jirah Dewey Buck, *Life and Teachings of Swami Dayanand* door Vishwa Prakash, *Life of Dayanand Saraswati* door Har Bilas Sarda, *The Theosophical Society, Its Objects and Creed* door Arthur Theophilus en *Madame Blavatsky* door K.F. Vania.

De jacht op HPB's correspondentie is een queeste en, net als alle zoektochten, is zij nooit helemaal voltooid, want er blijft altijd de nog onontdekte brief, ergens achter de horizon. Nog onlangs in 2002 dook er een brief op, geschreven door HPB in 1889, in een notulenboek van de Bradford Lodge in Engeland, en er zijn ongetwijfeld andere die elders op ontdekking liggen te wachten. Maar het verzamelen van haar brieven is niet zomaar een tijdverdrijf of een antiquarische activiteit. HPB's persoonlijke brieven zijn van belang vanwege hetgeen zij ons laten zien van de vele facetten van haar persoonlijkheid, van haar innerlijke ervaringen, van haar denkbeelden terwijl die zich vormden, van haar visie

op haar eigen missie, van de manier waarop de Theosophical Society ontstond en zich in de loop der jaren ontwikkelde en van ons als lezers, zoals wij reageren op die brieven.

De brieven in deel I van de *Collected Writings*-uitgave van H.P. Blavatsky's correspondentie omvatten alle bekende resterende brieven, geschreven voordat zij en kolonel Olcott in 1879 in Bombay arriveerden om het middelpunt van de theosofische activiteiten over te brengen van Amerika naar India. Om enig idee te krijgen hoe die brieven eruit zien, laat ik er een aantal van zien, of stukken eruit, waarbij ik allerlei verschillende brieven heb uitgekozen om de reikwijdte van haar correspondentie te laten zien.

De eerste brief van HPB waarvan het aannemelijk is dat HPB die schreef is ongedateerd, maar werd waarschijnlijk ongeveer in 1863 aan haar familieleden geschreven, toen zij iets ouder dan dertig was. Zij had toen al veel gereisd door Kaukasisch Georgië, vooral door bergachtige en woeste streken, en blijkbaar studeerde zij daar bij inlandse tovenaars, *kadyani* genaamd, als gevolg waarvan zij bekend werd vanwege de genezende en parapsychologische krachten die zij aan het ontwikkelen was. In deze tijd had zij een sjamaan-achtige ervaring, waarin zij een 'dubbellevens' leidde. Zij vastte, had lichte verhoging en geraakte gewoonlijk in een soort meditatieve toestand waarin ze, (zoals ze later vertelde) niettemin 'alles begreep, want ik ijld nooit'. Zij beschrijft die toestand in de volgende brief aan haar familieleden:

'Telkens wanneer ik bij mijn naam genoemd werd, deed ik mijn ogen open als ik die hoorde en was ik mezelf, in ieder detail. Zodra ik alleen gelaten werd, gleeed ik weer weg in mijn gebruikelijke, half dromende staat en werd ik iemand anders... Wanneer ik werd onderbroken in een gesprek tijdens bovengenoemde toestand – zeg maar halverwege een zin, uitgesproken door mij of één van mijn bezoekers – die natuurlijk onzichtbaar was voor iemand anders, want alleen voor mij waren zij reëel – ging de zin die onderbroken was verder vanaf het woord waarbij

dat gebeurde, zodra ik mijn ogen weer dichtdeed. Als ik wakker was en mezelf, herinnerde ik me heel goed wie ik was in die andere toestand en wat ik aan het doen was. Wanneer ik iemand anders was – had ik er geen idee van wie H.P. Blavatsky was. Ik was in een ander, verafgelegen land, een heel andere individualiteit, en had helemaal geen verbinding met mijn feitelijke leven.'

Deze ervaring of training schijnt verscheidene jaren geduurd te hebben en in die tijd had zij maar gedeeltelijke controle over haar eigen zich ontwikkelende vermogens. Maar het bereikte een hoogtepunt, een soort crisis, in 1865, dat een keerpunt in haar leven werd. Als gevolg van haar ervaringen in de Kaukasus in de voorgaande paar jaar kreeg zij steeds meer bewuste controle over haar parapsychologische vermogens, die al sinds haar kindertijd in wisselende mate actief geweest waren, en haar leven ging een nieuwe richting in. In een latere brief van 1 maart 1882 aan prins Dondukov-Korsakov schreef HPB: *'Tussen de Blavatsky van 1845-1865 en de Blavatsky van de jaren 1865-1882 ligt een onoverbrugbare kloof.'* Nadat HPB uiteindelijk de Kaukasus verliet om naar Italië te gaan in 1865, zou ze er nooit meer terugkeren. Zij drukte haar gevoel van vrijheid en opluchting uit in een brief aan haar familie die waarschijnlijk werd geschreven ongeveer in de tijd dat zij de Kaukasus verliet: *'Nu zal ik nooit meer onderworpen worden aan uiterlijke invloeden. De laatste sporen van mijn psycho-fysiologische zwakheid zijn verdwenen en komen niet meer terug... Ik ben gereinigd en gezuiverd van die vreselijke aantrekking tot mezelf van verdwaalde spoken en etherische affiniteiten. Ik ben vrij, vrij, dankzij Hen die ik nu ieder uur van mijn leven dankbaar ben.'* Tijdens de volgende vijf jaar reisde HPB door Oost-Europa en het Midden-Oosten. Die jaren worden soms de 'versluisde jaren' genoemd, omdat wij zo weinig weten over waar ze in die tijd was of wat ze deed, maar het lijkt alsof ze tijdens haar reizen contact had met de Druzen en andere esoterische en mystieke groeperingen. Tegen 1873 was zij in Parijs, op bezoek bij een neef of nicht en van plan

zich daar te vestigen. Maar onverwacht kreeg zij een brief van haar adept-leraar die haar opdroeg naar Amerika te gaan. Als haar leraar sprak, aarzelde HPB niet. Dus binnen twee dagen scheepte zij zich in naar New York, waar ze aankwam op 7 juli, ongeveer een maand voor haar twee-enveertigste verjaardag, en waar zij was voorbestemd haar openbare esoterische werk te beginnen.

De volgende vijfenhalf jaar was de Amerikaanse periode in HPB's leven en de meeste brieven in deel I van haar correspondentie dateren uit die tijd. Een jaar en drie maanden nadat ze in New York beland was ontmoette HPB Henry Steel Olcott. Zij sloten direct vriendschap (of liever, zij hernieuwden de vriendschap uit vorige levens) die de rest van hun leven zou duren in hun toenmalige incarnaties en die zou leiden tot de Theosophical Society.

'... Het lijkt alsof de aloude Godin van de Schoonheid mij in eigen persoon leidt door alle landen van voorbije eeuwen die ik moet beschrijven. Ik zit met open ogen en zo lijkt het, zie en hoor alles in het echt om me heen; en toch zie en hoor ik tegelijkertijd dat wat ik opschrijf. ...'

Olcott en Blavatsky ontmoetten elkaar op een spiritistische séance en haar eerste gepubliceerde artikel was het resultaat van die ervaring. Spiritisme stond inderdaad op de voorgrond bij HPB's plannen, daar zij geloofde dat het haar roeping was om twee dingen aan te tonen: 1. Dat echte spiritistische verschijnselen de beperkingen van de materialistische wetenschap uit haar tijd aantoonde en 2. Dat de verschijnselen niet waren wat de spiritisten dachten dat ze waren. Veel van HPB's vroege correspondentie gaat daarom over spiritisme – de

uitdaging die dat bood voor de wetenschap met haar misvattingen en zwakheden.

Eén van haar correspondenten in die tijd was Louisa Andrews, een spiritist. Maar hun correspondentie beperkte zich niet tot dat onderwerp. Louisa schreef HPB over een man die haar beangstigde. HPB's antwoord was duidelijk bedoeld om de geïntimideerde vrouw een hart onder de riem te steken:

'Flauwekul! Geachte mevrouw – lieverd – ik tart geest of sterveling, God of de Duivel om gevaarlijk te worden voor mij. Ik ben nooit te temmen geweest en dat zal ook nooit gebeuren. Ik ken geen enkele wil op aarde die niet breekt als glas in het contact of conflict met de mijne.'

Het commentaar van Louisa Andrews aan een gezamenlijke vriend was 'Wat een vrouw is dat toch!' Inderdaad, wat een vrouw was zij.

HPB schreef aan haar zuster Vera, waarschijnlijk eind 1875, over het effect van materialisme en valse wetenschap op de toen heersende kijk op de wereld:

'De mensheid is haar geloof kwijtgeraakt en haar hogere idealen: materialisme en pseudo-wetenschap hebben die gedood. De kinderen van dit tijdsgewricht hebben geen geloof meer; zij eisen bewijzen, bewijzen die gebaseerd zijn op een wetenschappelijke ondergrond – en die zullen ze krijgen. De theosofie, de bron van alle menselijke religies, zal hun die geven.'

Ongeveer in diezelfde tijd was HPB bezig met het schrijven van haar eerste boek, *Isis Ontsluierd*, en over dat werk schreef ze aan Vera:

'Welnu, Vera, geloof het of niet, ik voel me betoverd. Je kunt amper geloven in welk een betoverde wereld van afbeeldingen ik leef!... Ik schrijf Isis; niet echt schrijven, veeleer het overschrijven en uittekenen van hetgeen zij persoonlijk mij laat zien. Heus, het lijkt alsof de aloude Godin van de Schoonheid mij in eigen persoon leidt door alle landen van voorbije eeuwen die ik moet beschrijven. Ik zit met open ogen en zo lijkt het, zie en hoor alles in het echt om me heen; en toch zie en hoor ik tegelijkertijd dat wat ik opschrijf. Ik voel me buiten adem; ik ben bang om de

kleinste beweging te maken uit angst dat de betovering verbroken wordt... Langzaam drijven eeuw na eeuw, beeld na beeld langs uit het niets en komen aan mij voorbij als in een tover-panorama, en intussen stel ik ze samen in mijn denkvermogen, waarbij ik tijdperken en data in elkaar pas en ik weet absoluut dat er geen vergissing mogelijk is... Je begrijpt, ik ben het niet die dit alles doet, maar mijn Ego, de hoogste beginselen die in mij leven; en zelfs dan met de hulp van mijn goeroe, mijn leraar, die mij overal bij helpt.'

HPB's correspondentie weerspiegelt de persoonlijkheid van hen aan wie zij schreef evenzeer als haar eigen. Eén van degenen die aanwezig was bij de aanvankelijke stichting van de Theosophical Society was een Engelsman, Charles C. Massey, een jurist die naar Amerika gekomen was om onderzoek te doen naar de spiritistische verschijnselen waarover kolonel Olcott artikelen en een boek gepubliceerd had. HPB schreef aan Massey op een intellectueel, wereldwijze en bedekte stijl die heel anders was dan die van veel van haar andere geschriften. Hier volgen een paar stukjes uit een brief van november 1876:

'Gegroet, gij zoon van het westen, - (einde), adept van het Atheneum, ziener van de Saville; moge uw schaduw nooit slinken maar de Elmo verblinden met zijn nimmer falende schittering... Nu ik van mijn helse boek af ben, verlangt mijn hart naar de trans-Atlantische steun van Jamblichos-Apollinisten en Porphyritico-Hermetici. Betreden zij met steenvaste en vuurvaste zolen het rotsachtige pad van de waarheid, of dwalen zij rond in de verlokkelijke velden van de zinnen en van jeugdige verbeeldingskracht?

Van alle onzin is de recentste van Cora Trappan de grootste. Heb je haar meesterlijke ontleedproef van het woord occultisme gelezen? Of haar Symbolisme over de moeder, de letter M en de religie van de Alouden? Heus, die vrouw lijkt aan verbomanie te lijden. Zij galoppeert als een razende door de woordenboeken waarbij ze bijvoeglijke naamwoorden, zelfstandige naamwoorden en werkwoorden met twee handen vastklemt als ze langskomt en ze in haar mond propt. Het is

een prachtige Niagara van spiritistische onzin...

De crematie van de oude baron [De Palm] zal volgende maand plaatsvinden als er niets tussenkomt. Hij zal er intussen wel fraai uitzien. De kranten beginnen de klokken al te luiden en als alles doorgaat zul je de vrolijkste opwindung te zien krijgen die dit land ooit heeft voortgebracht: ik heb veel zin om mijzelf te cremeren voor het oog van het publiek, tegelijk met hem (of liever met wat er van hem over is, want hij is nu wel veranderd in baronnensoep) en daarna weer te herrijzen als een feniks.'

'Je begrijpt, ik ben het niet die dit alles doet, maar mijn Ego, de hoogste beginselen die in mij leven; en zelfs dan met de hulp van mijn goeroe, mijn leraar, die mij overal bij helpt.'

Isis Ontsluierd werd uitgegeven in 1877, en HPB stuurde een exemplaar aan haar familieleden, met enige schroom, want haar tante (die maar weinig ouder was dan zichzelf) was een gelovige Russisch Orthodoxe Christen. Verscheidene brieven aan deze tante (die meer een zuster voor haar was) zijn een worsteling om te proberen haar HPB's opvatting over religie uit te leggen, zoals bijvoorbeeld in de volgende passage:

'Je vergist je, vriendin, als je denkt dat ik slechts "een blik geworpen heb" in de richting van Christus, maar in werkelijkheid naar de Boeddha verlang. Ik kijk regelrecht in de ogen van Christus, alsook in die van Gautama de Boeddha. Dat één van hen vijftientig eeuwen geleden leefde en de ander negentien maakt voor mij niet het geringste verschil. Ik zie in beiden de identieke Goddelijke Geest... Christus noch Gautama de Boeddha noch de Hindoe Krishna hebben ooit enige dogma's gepredikt.'

Toen het eind van deze periode naderde, betrof veel van HPB's correspondentie mensen in India, waarheen zij van plan was

te reizen, en die correspondentie gaat over de gewichtige verandering die op het punt stond te gebeuren in haar leven. Zij en kolonel Olcott verlieten New York per boot aan het eind van 1878. Zij verbleven korte tijd in Engeland en in januari 1879, kort voordat zij scheidde gingen in Liverpool om de lange reis naar Bombay te ondernemen, schreef HPB aan haar zuster Vera, waarbij zij haar een aantal foto's stuurde die in Engeland genomen waren. Dit is de laatste brief in deel I van haar correspondentie:

'Ik vertrek naar India. De voorzienigheid alleen weet wat de toekomst voor ons in petto heeft. Mogelijk zijn deze portretten de laatste. Vergeet je zuster niet, die nu zo in de volle betekenis van het woord verweerd is.

Tot ziens. Wij vertrekken uit Liverpool op de 18^e. Mogen de onzichtbare machten jullie allen beschermen!

Ik zal jullie schrijven vanuit Bombay als ik daar ooit aankom.'

Elena'

Deze correspondentie schetst in haar volheid, waarvan slechts enkele fragmenten hier zijn weergegeven, een opmerkelijke vrouw, die betrokken was bij een merkwaardige queeste: tijdloze Wijsheid in de moderne wereld te brengen. Zij was geen heilige, maar zij was toegewijd aan haar missie. Zij had opmerkelijke vermogens, maar zij eiste geen speciale status op voor zichzelf. Zij was beurtelings teder en geestig, bezorgd en scherp, verontwaardigd over fraude en geïnspireerd in haar oproep tot Waarheid. Zoals één van haar leermeesters over haar schreef, zij was niet volmaakt – maar zij was de beste die beschikbaar was. En de brieven die zij schreef laten haar zien in al deze aspecten.

Uit: *The Theosophist*, januari 2004

Vertaling: A.M.I.

De nog onverkende gebieden
van spiritueel bewustzijn
vormen voor ons een uitdaging om vooruit te gaan.
We kunnen nooit meer helemaal tevreden zijn
met onze oude manier van leven.

Joy Mills

De drievoudige evolutie

– Els Rijnaker

Mw. H.P. Blavatsky spreekt in deel II van “De Geheime Leer, de synthese van wetenschap, godsdienst en wijsbegeerten” (hierna GL) op blz. [109], over “de geheimenis der evolutie, welke drie wegen – de geestelijke, de psychische en de stoffelijke – volgt”.

Els Rijnaker is sinds juni 1998 deelnemer aan de nationale studiegroepen van de TVN in Amsterdam. Dit artikel is een weergave van een inleiding gehouden voor de zomerschool van de TVN op 10-07-2004.

Op de blz. [181-182] van deel I staan de volgende passages: *Er zijn drie afzonderlijke ontwerpen van evolutie, die overal in ons stelsel onontwaaarbaar zijn samengeweven en verbonden: 1. de Monadische of geestelijke evolutie heeft te maken met de groei en de ontwikkeling van de Monade naar nog hogere toestanden van werkzaamheid en gaat samen met 2. de Verstandelijke en 3. de Stoffelijke evolutie. Elk stelsel heeft zijn eigen wetten; elk is in de samenstelling van de mens, de Microcosmos van de grote Macrocosmos, vertegenwoordigd. De kloof die bestaat tussen geest en stof wordt gedempt door de evolutiekracht van het Begrips- en Denkvermogen. Het is de vereniging in de mens van deze drie stromingen die hem maakt tot het samengestelde wezen dat hij thans is.*

De mens is “de levende schakel tussen hemel en aarde”. GL II [370]

De drievoudige evolutie wordt door G. Barborka besproken op blz. 189-210 van “*Het Goddelijk Plan*” (Amsterdam 1973). In het kader van mijn zoektocht door *De Geheime Leer*, het thema van deze zomerschool, wil ik van die drievoudige evolutie vooral de ontwikkeling van het menselijk denkvermogen, die schakel tussen geest en stof, nader uitdiepen.

Dit artikel komt ook als top-artikel op de website www.theosofie.nl

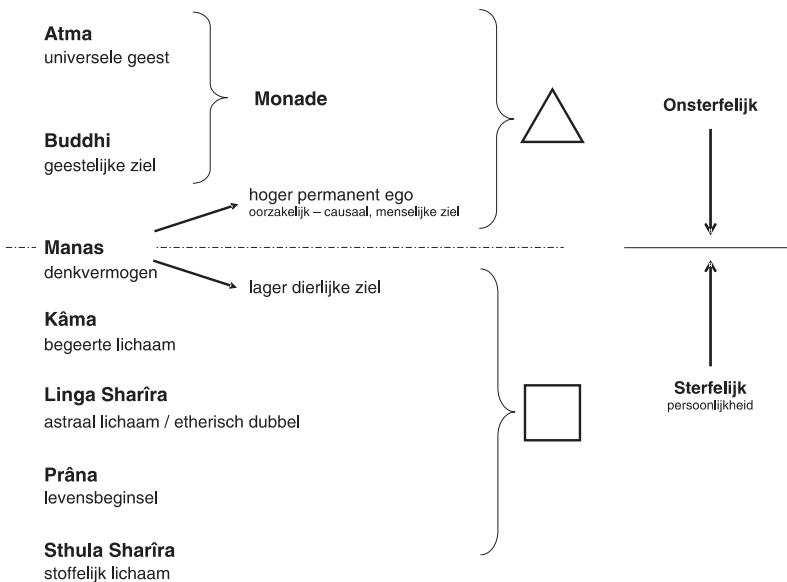
Graag wil ik eerst duidelijk benadrukken dat wij, zoals wij hier samen bijeen zijn, allemaal zoekers naar waarheid zijn. Niemand van ons kan ooit “het definitieve antwoord” hebben op welke vraag dan ook, zeker daar waar wij ons willen bezighouden met nauwelijks te verwoorden abstracte begrippen, met zaken die ons begripsvermogen eigenlijk te boven gaan. De waarheid kan alleen diep van binnen ervaren en vaak niet in woorden weergegeven worden. Bij mijn onderzoek en studie is het eigenlijk altijd zo gegaan dat ik steeds slechts een deel kon opnemen, maar dat ik hetzelfde verhaal langzamerhand in allerlei situaties ging herkennen, overigens zonder dat ik daar direct concreet de vinger op kon leggen. We nodigen u van harte uit om in dit weekend samen de naar voren gebrachte punten nader te onderzoeken, om er in de gespreksgroepen dieper op in te gaan, zodat wij mogelijk een glimp kunnen opvangen van de essentie ervan en dit kunnen integreren in ons dagelijks leven.

Wat is evolutie?

Deze term komt uit het Latijn: *evolvere* = naar buiten doen rollen, ontwikkeling. *Van Dale, groot woordenboek der Neder-*

landse taal: geleidelijke ontwikkeling tot iets anders, tot iets hogers of beters. Wijsheidstradities wijzen erop dat ontwikkeling in feite steeds te maken heeft met bewustzijn. Als het stoffelijke aspect zich ontwikkelt, dan is dit een in- ontwikkeling (= involutie) van het geestelijke aspect dat dan als het ware met stof bekleed wordt. Geest en stof zijn in feite één; het zijn twee aspecten van het Ene die elkaar doordringen (over dit Alomvattende Ene is gisteren gesproken). Geoffrey Farthing (onlangs overleden) vermeldt in zijn brochure “*Theosophy: Its Beneficent Potentialities*” (NB: in 6 delen vertaald in *Theosofia* verschenen in 2005): “*Evolutie is het proces van het steeds verder verbeteren van levensvormen die zich geschikt maken om de mogelijkheden van de geest meer en meer uit te drukken.*”

Monadische evolutie wordt ook wel geestelijke evolutie genoemd. Het begrip monade is abstract en moeilijk te vatten. In het schema van de zevenvoudige samenstelling van de mens wordt de monade geplaatst bij het onsterfelijk deel, bij atma, universele geest, en bij buddhi, geestelijke ziel. In het Grieks is monas, monados, één en ondeelbaar zijn, het begrip één. “*De monade is een straal, een adem van het*

ABSOLUTE ... Derhalve heeft de Monade, behalve de bouwstof, benodigd voor haar toekomstige menselijke vorm, nog nodig: (a) een geestelijk model of prototype, waarnaar die bouwstof zich zal voegen en (b) een verstandelijk bewustzijn om haar evolutie en vooruitgang te leiden.” GL I [257]

Met deze passage wordt de onderling verbonden, onontwarbare verwevenheid van de drie evolutiewegen, als stromen in één rivier, goed weergegeven. Mw. Blavatsky schrijft in het *Theosofisch Glossarium* blz. 299: *Monade. De eenheid, het Ene; maar in het occultisme betekent het vaak de tot één gemaakte triade Atma- Buddhi, Manas of de duade (het tweetal) Atma Buddhi ...* De monade gebruikt dus als het ware de vorm, “voertuigen” om zich op het stoffelijke gebied te manifesteren, om in elk rijk en in iedere klasse ervaring op te doen. Het is afhankelijk van de staat van bewustzijn van de gebruikte lichamen in hoeverre deze “neergetransformeerde” energie zich kan uiten. De monadische of geestelijke evolutie heeft te maken met de groei en de ontwikkeling van de monade naar (nog) hogere toestanden van werkzaamheid. In de mensheid gaat de monadische evolutie samen met de verstandelijke evolutie, wanneer het denken kan overgaan naar het universele buddhische gebied van liefde- wijsheid. Het bewustzijn functioneert dan vanuit Eenheid; het denkvermogen, buddhi- manas, is het instrument geworden van het geestelijk inzicht dat ligt op het gebied van de monade.

Stoffelijke evolutie: bij het begrip “evolutie” denken we eigenlijk meteen aan de wetenschappelijke constatering van uiterlijke verschijningsvormen die zich aanpassen aan de omgevingsfactoren. De wetenschap houdt zich over het algemeen vooral bezig met het concreet meetbare, met de fysieke materie dus. Vanuit de theosofie wordt ons aangereikt dat materie niet te scheiden is van het geestelijke aspect. Als wij bijvoorbeeld in ons dagelijks leven iets willen vormgeven of maken, bedenken we eerst een plan van wat we precies willen maken, hoe het er uit moet zien, hoe we het zullen aanpakken, met andere

woorden: er gaat iets aan vooraf. Er wordt verondersteld dat dit ook gebeurde bij het ontstaan van de wereld: er werd een denkvermogen actief. Dit zijn haast niet te bevatten abstracties: er wordt een “goddelijk” denkvermogen actief en de gehele natuur zou daar deel van uit maken, dus de mensheid ook, in een hechte verbinding van “universele broederschap”. Dat universele denkvermogen is dus niet iets BUITEN ons, wij nemen er aan deel!

Ontwikkelingsstadia van de mens/ wortelrassen

Let op: overal waar in theosofische geschriften de term “(wortel)ras” wordt genoemd, wordt steeds een stadium van (bewustzijns-) ontwikkeling van de GEHELE dan levende mensheid bedoeld! Het eerste mensenras komt voort uit de zogenaamde Maanvaders of Maanpitri’s (= voorouders of scheppers van de mensheid). Deze vormen, in een fase dat onze planeet nog niet vast van substantie is, een stoffelijk lichaam, ijl/etherisch van samenstelling, seksloos en zonder intellect. Geestelijk gezien is die “mens” volmaakt, zij het onbewust. Mw. Blavatsky spreekt in *GL I* [188] over “*niet- verstandelijk, maar bovengeestelijk*”. Er is namelijk weliswaar een universeel/ groepsbewustzijn, maar nog geen individueel bewust denkvermogen. Dan volgt het stadium van het tweede wortelras. *GL I* [188:] “*De mens is nog steeds reusachtig en etherisch, maar wordt lichamelijk vaster en dichter, een meer stoffelijk mens. Maar nog steeds minder verstandelijk dan geestelijk, want de evolutie van het denkvermogen gaat langzamer en moeilijker dan die van het stoffelijk omhulsel ...*” Kortom, het tweede wortelras is evenmin klaar om een denkvermogen te ontvangen. Dit blijft zo tot halverwege het derde wortelras. Zo zijn er tot dan toe dus twee stromen van evolutie werkzaam, de geestelijke, waarbij de monade ervaringen opdoet in alle natuurrijken, en de lichamelijke of fysieke stroom. Naarmate het stoffelijk lichaam zich verder verdicht, in eindeloze tijdsbestekken, raakt het goddelijk principe steeds meer bekleed met materie, ofwel

“versluisd”. Er komt een moment dat de materie op zijn hoogtepunt van ontwikkeling is: mens en dier hebben dan fysiek een reusachtige gestalte. Qua denkvermogen is de mens nog steeds onbewust en maakt deel uit van een soort groepsziel.

Verstandelijke evolutie: Dan is er, halverwege het derde wortelras, het moment dat bij de toenmalige mensheid het denkvermogen “ontstoken” wordt. Dit gebeurt, zo lezen wij, door ingrijpen van de Zonnepitri’s wiens karma en dharma het is om op aarde herboren te worden. Vaders van de zon, ziet u de symboliek? Zoals de maan symbolisch de vormzijde aangeeft, zo verwijst de zon meestal naar geestelijke principes. In het *Theosofisch Glossarium* staat o.a. op blz. 354: “... De Pitri’s zijn niet de voorouders van de tegenwoordig levende mensen, maar van de mensheid of het geslacht van Adam. Zij zijn de geesten van menselijke rassen, die ons ras voorafgingen op de grote ladder van de nederdalende ontwikkeling en zij stonden zowel stoffelijk als geestelijk veel hoger dan onze hedendaagse dwergen ...” De zonnepitri’s geven dus het denkvermogen aan de mensheid ten tijde van de tweede helft van het derde wortelras. Dit gebeurt op drie manieren: 1) door direct in de dan levende mensheid te incarneren (dit worden de zogenaamde ingewijden); 2) door als het ware een vonk van het denkvermogen dóór te geven, net genoeg om het kama- manas, het begeertedenken wakker te maken (dit gebeurt bij de gemiddelde mensheid); 3) Een deel van de Zonnepitri’s wacht echter met de overdracht van het denkvermogen, omdat zij zien dat de lichamen van de zogenaamde eng- hoofdigen nog niet voldoende ontwikkeld zijn om dit te ontvangen. Dit heeft desastreuze gevolgen: de mens paart met vrouwelijke dieren en brengt monsters voort. Daarna geven de zonnepitri’s ook de eng- hoofdigen een vonk van het intellect. Met dit ontsteken van het denkvermogen komt er een basis onder de twee zijden van de driehoek (enerzijds geest, anderzijds stof) die gevormd wordt door het middenbeginsel van het denkvermogen. De fijnste geest kan in contact gebracht worden met

de grofste materie door middel van het denken. Dit is een buitengewoon belangrijk punt in de ontwikkeling, want nu kan de mens zelf gaan denken. Hij krijgt hierdoor een vrije wil én wordt verantwoordelijk voor zijn handelingen. Nu wordt de wet van herstel van evenwicht, de wet van karma, ook van kracht voor de handelingen van de mens. Geoffrey Farthing schreef hierover een brochure “*De Goddelijke Wet*”, die te verkrijgen is bij de TVN. Dit ontsteken van het denkvermogen is het punt van omkering van de “dalende” boog (waarbij het lichaam zich eerst steeds verder uitbreidde en een steeds vastere vorm aan nam) naar de “stijgende” boog. Vanaf deze omkering zal de mensheid, wederom in niet te bevatten tijdsbestekken, de weg terug maken. In het ontwikkelingsstadium ten tijde van het vierde wortelras wordt het intellect ontwikkeld op het fysieke vlak. *GL I* [189]: “In deze ronde is het verstand reusachtig ontwikkeld. De (tot nog toe) stomme rassen verkrijgen onze (tegenwoordige) menselijke spraak ... de wereld is vervuld van de uitkomsten van verstandelijke werkzaamheid en vermindering van geestelijkheid.” De mensheid komt tot een hoge beschaving en beschikt over veel vermogens, onder andere het zogenaamde “derde oog”, maar gaat ten onder door zelfzucht. Tegenwoordig bevinden we ons in het vijfde stadium/ wortelras, in het zogenaamde vijfde onderras waar we steeds meer het denkvermogen kunnen gaan gebruiken om licht te werpen op onze begeertes. Ons stoffelijk lichaam en dat van deze planeet zal naar men zegt op den duur weer gaan verijlen, met een verhoging van het bewustzijn. In zekere zin zal de stof weer net zo ijel worden als in de eerste ontwikkelingsstadia, met het essentiële verschil van bewustzijn. De mens zal dus te zijner tijd geestelijk volmaakt worden, maar dan in vol bewustzijn. Hij zal dan handelen volgens de wetten van de natuur, niet meer als een afgescheiden individu, maar wederom één met alles en iedereen. Onze huidige mensheid ziet méér en méér in hoezeer de natuur (het milieu, de aarde, de dieren, de mensen) geëxploiteerd en

geweld aangedaan wordt. Sommigen be-
seffen werkelijk hoe verantwoordelijk wij
in feite zijn voor alles en iedereen op deze
planeet, waar wij deel van uit maken en
één mee zijn. We zullen in ons leven steeds
vaker voor fundamentele keuzes komen te
staan om ofwel te kiezen voor egoïstische
of materiële belangen, ofwel te kiezen voor
het geheel, voor het Ene. Dit is de essen-
tiële vraag die ons steeds weer wordt voor-
gelegd, desnoods onder gruwelijke omstan-
digheden die ons bijzonder schokken: we
zijn nog steeds in het stadium dat emoties
en begeerten sterk naar voren komen. In
The Theosophist van mei 2004 schrijft Mw.
Radha Burnier, internationaal presidente
van de Theosophical Society: “*Men begrijpt
inmiddels goed dat het universum geleid
wordt door wetten die allesdoordringend en
onveranderlijk zijn. De mens heeft deze sim-
pelweg te aanvaarden, te begrijpen en ermee
te werken om zijn einddoel te bereiken (to
fulfill his destiny), namelijk om van lagere
stadia van kennis over te gaan naar de trans-
cendentale, perfecte kennis van hen die
Bevrijd zijn.*”

Het denkvermogen is absoluut een bij-
zonder interessant gegeven. Rodin (1840-
1917) maakte het buitengewoon indruk-
wekkende beeld *Le Penseur*, de denker, en
beeldde daarmee die eigenschap van dit zo
wonderlijke wezen uit. Niet voor niets staat
een afbeelding van dit beeld op de buiten-
kant van *Het Goddelijk Plan* van G. Bar-
borka, want hier ligt de verbinding tussen
geest en stof. Het is de spil, het midden-
principe waar we de omslag kunnen ma-
ken. We zijn er zelfs naar vernoemd, ma-
nas, denkvermogen, mens! Dit vermogen
tot bespiegeling en abstract denken is naar
mijn idee de meest kenmerkende eigen-
schap van de mens.

Het geestelijk principe is aanwezig in
elke cel, in elk atoom, als een levende
kern. Er is geen levenloze materie, wordt
ons gezegd. Die levende geestelijke kern
(de monade, atma- buddhi) beweegt zich
in eindeloze tijdseenheden door de diverse
natuurrijken heen (mineraal, plant, dier,
mens). We kunnen het menselijk lichaam

zien als het resultaat van die enorme ont-
wikkelingsfasen tot nu toe: de mens inte-
greert al die natuurrijken in zijn organis-
me. Zoals gezegd is de mensheid als het
ware op zijn weg terug, bezig met het aan-
passen van zijn vorm om die geestelijke
kern de mogelijkheid te geven meer en
meer naar buiten te treden. In zekere zin
dient ons lichaam als een, aanvankelijk
zeer grove, maar in de loop van gigantische
tijdsbestekken steeds verfijnder afgestelde
transformator van die enorme geestelijke
energie. J. Krishnamurti sprak aan het ein-
de van zijn leven over die enorme energie,
die immense intelligentie die als een
twaalf-cilinder machine door zijn lichaam
ging. Want, innig daarmee verbonden, kan
het geestelijke uitsluitend naar buiten kom-
men via het stoffelijke. In het schema van
de zeventvoudige samenstelling wordt deze
omvorming en afstelling van het inmiddels
gevormde fysieke lichaam (deze ongeloof-
lijk intelligente soepel lopende machine!)
aangegeven door de opwaartse pijl. Deze
ontmoet het geestelijk principe op het wrij-
vingspunt, bij het denkvermogen. Het
denkvermogen (dat op zich één is, zoals
alles met elkaar verbonden is in een een-
heid) kan zich richten naar twee kanten.
En beide zijn ongelooflijk belangrijk, waar-
devol en noodzakelijk, want juist in dat
denkvermogen ligt de mogelijkheid tot
aansluiting bij de monadische, geestelijke
evolutie.

Enerzijds is er *het lagere denkvermogen*.
Dit is verbonden met ons sterfelijk deel, de
persoonlijkheid, in het schema aangegeven
met een vierkant, ook wel eens het “lager
viertal” genoemd. Het gaat hier onder
meer om de alledaagse gedachten, ver-
mengd met verlangens en begeerten, het
zogenaamde kama- manas. Dit denkver-
mogen is verbonden met de hersenen, met
het brein. Het lagere denkvermogen ver-
werkt de indrukken die wij vanuit de zin-
tuigen binnenkrijgen, voelt aantrekking of
afstoting hieromtrent, onderscheidt en her-
kent indrukken, benoemt ze, onthoudt ze,
wil herhaling ervan of juist níet, stelt er
vragen over (verschil met het dier!),
scherpt het onderscheidingsvermogen,

vergaart daardoor kennis en vaardigheden, kortom het is het intellect, het concreet-analytische, onderscheid makende denkvermogen. Dit denkvermogen is buitengewoon belangrijk in onze ontwikkeling (met name de ontwikkeling van het onderscheidingsvermogen). Dit concrete denkvermogen is de oorzaak van conflicten in onszelf en in de wereld, want het is geneigd om zich te laten leiden door, soms overduidelijke, soms héél subtiele gevoelens van aantrekking en afstoting: het maakt deel uit van de wereld van de onderscheidmakende tegenstellingen.

Anderzijds is er *het hogere denkvermogen*. Het hogere denkvermogen is niet gebonden aan het lichaam en wordt in het schema weergegeven als deel uitmakend van de driehoek van ons onsterfelijke deel. Dit denken overziet zaken van “bovenaf”; het zijn inzichten vanuit het gemeenschappelijke, vanuit eenheid, vanuit het grote geheel: holistisch denken, eenheidsdenken, intuïtie. Hier liggen geen losse onderdelen, geen tegenstellingen, hier ligt de hele medaille, met keuzeloze aanvaarding van beide kanten: iets is zoals het is. Hier kunnen we werkelijk ervaren dat we een deel zijn van het geheel waarin het Ene zich uitdrukt. Hier wordt het denken als het ware overstraald door het liefde-wijsheidsaspect van het universele denkvermogen, buddhi, de geestelijke ziel, die immense intelligentie (op het punt waar wij allen één zijn met alles en iedereen, waar het principe van onze broederschap ligt). Hier liggen begrippen als vrede, alomvattende liefde, de wet, waarheid; het doel van onze zoektocht naar waarheid, zoals verwoord in het motto van de Theosophical Society: Satyān Nā’sti Paro Dharmah, geen godsdienst hoger dan waarheid. Direct contact met dit hogere denken hebben we gewoonlijk niet, “denken” we. Toch wordt de mens er in zijn dagelijks leven regelmatig door geïnspireerd, mits zijn voertuig voldoende ontwikkeld is en open staat om deze impulsen te ontvangen: ’s nachts tijdens de slaap, als ons lichaam min of meer verlamd is; als we vol liefde de schoonheid en de puurheid van de natuur,

van een mens of een dier ervaren; door eenheidsbelevingen in muziek en kunst; door plotseling “weten”, flitsen van inzicht, als we met een open denkvermogen problemen tegemoet treden.

GL III [519]: Alleen middels het menselijke of het lagere manas kan het hogere denkvermogen (buddhi-manas) zich openbaren. Dat betekent dat we via ons concrete begeerte-denken, het intellect (kama-manas), de brug kunnen leggen naar het universele denkvermogen, intelligentie (buddhi-manas). Iets kan dus in het klein beginnen in het gewone hersen-denken, bij voorbeeld naar aanleiding van een gebeurtenis, een dichtregel, een tekst, en kan de doorbraak betekenen naar een inzicht vanuit het hogere denken... In de TVN-brochure “*Madame Blavatsky over de studie van Theosofie*” door R. Bowen wordt verwezen naar de aanpassingen en veranderingen die plaatsvinden in de stoffelijke hersenen door een nieuw soort mentale inspanningen. Tijdens studiebijeenkomsten gebeurt het wel dat er ineens iets begrepen wordt wat eerst voor iedereen volstrekt onduidelijk was: iedereen is dan kennelijk, alle mogelijkheden openlatend, zo geconcentreerd dat iets ineens helder kan worden. Om dóór te kunnen breken naar dat andere denkvermogen kunnen we onszelf in ons gewone dagelijks leven aanleren het denken te kalmeren, te richten en te zuiveren; we kunnen vanuit het besef van eenheid en universele broederschap een bescheiden en dienstbare levenshouding aannemen, in vol respect voor de weg die ieder moet gaan; we kunnen naar aanleiding van “doodgewone” gebeurtenissen steeds weer opnieuw kijken naar onze diepgewortelde vooronderstellingen, ideeën en motieven, zonder waardering of afwijzing. Begrip ervan kan de wortel van een conflict in ons denken (al ontzenuwen we er maar één in ons leven!) direct verwijderen en dit heeft een enorm effect in de wereld waarin wij leven, zo legde Professor Krishna uit in het seminar in Naarden van mei 2004 “*Exploring the Teachings of Krishna-murti*”.

Tot zover mijn naspeuringen naar de drievoudige evolutie zoals Mw. Blavatsky die aangaf, en dan in het bijzonder over het onderwerp dat mij zo na aan het hart ligt, namelijk de mogelijkheden van het denkvermogen van de mens.

Mary Anderson zei tijdens haar seminar *Fundamentals of Theosophy* in mei 2000, hier in Naarden: “*Truth cannot be brought down. You have to ascend to it.*” (= *Waarheid kan niet indalen. Je moet er naar opstijgen.*) Dat lijken mij heldere woorden om mee af te sluiten.

De Wijsheid van de Upanishaden Annie Besant

Er bestaat niet zoiets als ketterij; want geen mens is de rechter en meester van een ander mens in welke gedachtesfeer dan ook, of dit nu op het gebied van godsdienst, politiek, zeden of filosofie ligt.

Gedachten moeten vrij en ongebonden zijn,
anders krijg je stagnatie en dood.

Maar omdat dat waar is, moeten we niet de onlogische gevolgtrekking maken van: ‘het doet er niet toe, wat ik denk.’

Het doet er enorm veel toe wat je denkt.

Als je verkeerd denkt, zul je verkeerd handelen; als je laag denkt, zal je handelen in overeenstemming zijn met je denken.

Dus denk zo edel, zo hoog, zo zuiver mogelijk.

Denk zo goed als je kunt en niet zo slecht als je kunt.

Mik hoog, want hoe hoger de pijl gericht is, hoe hoger het doel is, dat hij raakt. Houd je eigen idealen hoog en edel en laat tegelijkertijd je eigen mening over anderen mild zijn

en jouw idealen zullen je verheffen en je naastenliefde

zal je gevallen broeder doen opstaan. Want nog nooit is iemand opgeklommen door vertrapt te worden.

Een mens klimt alleen op, doordat hij bemind wordt, met al zijn zonden en de dwaze dingen die hij doet en zoals wij met onze broeders omgaan, zo gaan ook Zij die boven ons staan met ons uiterlijke zelf om.

Nu dit onze laatste les is, eindig ik met de woorden van de Upanishad (Svetāsvatara II.14):

‘Het belichaamde Zelf, dat zijn wezenlijke aard schouwt, bereikt zijn ware doel en er komt een eind aan elke pijn.’

Globalisering: hoe kunnen wij deze wereld verantwoord bewonen?

– Loge Amsterdam

Globalisering, wat is dat eigenlijk?

Het komt van het Latijnse woord globus

1 a. bol of kogel

1 b. massa of klomp

1 c. kring of cirkel

2 a. mensenmassa of schare

2 b. vereniging of kliek.

Deze letterlijke vertalingen wilden wij u even niet onthouden ...

Dit artikel was een bijdrage aan de TVN- ledendag op 12 november 2005 in Naarden .

Bij het woord globalisering moeten we bij het woord globus kennelijk uitgaan van 1a in de betekenis van wereldbol.

Het gaat dan in feite om de vraag hoe wij als mensheid deze wereldbol verantwoord kunnen bewonen, gezien het gegeven dat alles onderling verbonden is, dat naties van elkaar afhankelijk zijn en elkaar wederzijds gebruiken. Als we de kranten lezen en het nieuws een beetje volgen, lijkt het vaak te gaan om politiek en macht. We spreken over economische globalisering wat, meestal!, neerkomt op ongelijkheid en uitbuiting.

Loge Amsterdam heeft wat literatuurstudie gedaan.

Hier volgen enkele passages uit de in dit publiek waarschijnlijk zeer bekende boeken, namelijk:

- H.P. Blavatsky, *De sleutel tot de theosofie, een heldere uiteenzetting in de vorm van vragen en antwoorden van de ethiek, wetenschap en filosofie, voor de studie waarvan de Theosophical Society is opgericht* (TUP 1985)

- Radha Burnier, *Regeneratie van de mens, lezingen en discussies* (UTVN 1994, gemaakt n.a.v. seminars hier in Naarden in 1990)

- Anna Lemkow, *Het Heelheidprincipe, de dynamiek van heelheid in wetenschap, religie en samenleving* (UTVN 1993).

Laten we bijvoorbeeld eens kijken wat H.P. Blavatsky (hierna: HPB) zegt in *De Sleutel*.

In hoofdstuk XII *Wat is praktische Theosofie* zegt HPB op blz 215:

“Streven naar politieke hervorming, voor we een hervorming van de menselijke natuur tot stand hebben gebracht, is als het gieten van nieuwe wijn in oude zakken. Laat de mensen in het diepste van hun hart voelen en inzien wat hun werkelijke, ware plicht jegens alle mensen is, en ieder oud machtsmisbruik, elke onrechtvaardige wet van een regering, die berust op menselijke, maatschappelijke of politieke zelfzucht, zullen vanzelf verdwijnen ... Een blijvende politieke hervorming kan nooit worden bereikt zolang dezelfde zelfzuchtige mensen als voorheen de teugels in handen hebben.”

Radha Burnier zegt op blz. 6 van *Regeneratie*:

“Men kan de maatschappij niet los van het individu aanpakken; het individu kan nooit in gelukkige omstandigheden komen als hij afhankelijk is van het veranderen van de maatschappij. Dus moeten zij samen worden aangepakt. Tegenwoordig wordt de wereld geconfronteerd met de uitdaging van eenheid of verdeeldheid, samenwerking of confrontatie en conflict. Wordt alleen de wereld daarmee geconfronteerd of moet ieder van ons bekijken of de factoren van die situatie niet in zijn eigen denken aanwezig zijn? Als er tegenwoordig verdeeldheid is in de wereld, wat het zo moeilijk maakt om oplossingen te vinden voor (...) problemen als (...) armoede, oorlog en ontwapening, (...) is dat dan niet omdat we weigeren de verdeeldheid in ons eigen denken aan te pakken? ”

In een van de *Mahatma Brieven* staat: “Wij kunnen noch de natuur, noch een denkbeeldige godheid de schuld geven, maar de aard van de mens die zich door zelfzucht verlaagd heeft. Denk goed na over deze woorden.” (Dit citaat is gehaald uit *Regeneratie*, blz 5)

In het hoofdstuk *Het werk van de Theosofische Vereniging en de fundamentele verandering in mens en maatschappij* van *De Sleutel* staat verder op blz. 7: “Het is ook zo dat de Theosofische Vereniging zich bezighoudt met het tot stand brengen van een oplossing die voor de gehele mensheid geldt, niet voor een deel van de mensheid. Overal hebben mensen hun eigen invalshoek met betrekking tot problemen, of dit nu oorlog of armoede is. Zij zijn niet in staat van hun bepaalde visie, die gebaseerd is op hun eigen belangen, af te komen. Daarom is de oplossing nooit goed. Als het een milieuprobleem is, dan zou India een oplossing willen die voor haar geschikt is, en Europa of Holland of welke natie dan ook zou een oplossing willen die haar het voordeligst uitkomt. Wij bekijken alle problemen deelsgewijs, geleid door de een of andere vorm van eigenbelang. Maar de theosofische zienswijze moet universeel zijn, omdat geen enkel probleem deelsgewijs opgelost kan worden, vooral niet in de moderne wereld, waar alle naties en volken van de wereld nauw met elkaar verbonden zijn. U kent het idee “Ruimteschip Aarde”; als het schip zinkt, zinken we allemaal; als het goed vaart, zijn we allemaal veilig. Voor niets is een afzonderlijke oplossing. Hoewel dit nogal voor de hand ligt, zijn er miljoenen mensen die zich er niet toe kunnen zetten zelfs maar naar deze kwestie in zijn ware betekenis te kijken. De Theosofische Vereniging moet de weg wijzen in het verrichten van pionierswerk met betrekking tot de mondiale zienswijze en niet de nationalistische of beperkte zienswijze.

Voor leden van de Vereniging zou het duidelijk moeten zijn, dat het fragmentarische denken niet de hedendaagse problemen kan aanpakken; in feite heeft het dat

nooit gekund. We leven tegenwoordig in een wereld waar de technologische veranderingen alles met elkaar verbonden hebben. Geen deel van de aarde kan zich verheugen in veiligheid en voorspoed zonder dat met de rest van de aarde te delen. Geen fragmentarische poging kan slagen, geen oplossing die door zo'n poging is voortgebracht kan blijvend zijn, omdat het fragmentarische denken de oorzaak van de problemen is. Als ons denken niet zo verbrokkeld was, zouden we niet geconfronteerd zijn met deze enorme moeilijkheden en uitdagingen. Als we zorgvuldig kijken, zullen we ontdekken, dat de kortzichtige zienswijze en bekrompen standpunten aan de basis van de moeilijkheden liggen. Daarom heeft de Theosofische Vereniging de plicht en de verantwoordelijkheid om te wijzen op de noodzaak van zelfkennis."

In het hoofdstuk *De houding van de Theosophical Society (TS) tegenover politieke hervormingen* in *De Sleutel* wordt de volgende opmerking gemaakt door de vraagsteller, op blz. 216 en 217:

"Elke maatschappelijke hervormer heeft zijn eigen wondermiddel en ieder gelooft dat het zijne het enige is dat de mensheid kan verbeteren en redden."

Het antwoord van HPB is: "Volkomen juist, en dat is dan ook de ware reden dat er zo weinig bevredigend maatschappelijk werk wordt verricht. De meeste van deze wondermiddelen missen een leidend beginsel en er is beslist ook geen enkel beginsel dat ze alle verbindt. Kostbare tijd en werkkraft gaan op die manier verloren; want in plaats van samen te werken bestrijden ze elkaar vaak, vrees ik, ter wille van roem en beloning, in plaats van te denken aan de grote zaak die hun ter harte gaat, zoals zij zeggen, en die in hun leven de belangrijkste plaats behoorde in te nemen."

Anna Lemkow noemt in haar boek *Het heelheidsprincipe* op blz 319 de suggesties die de ontwikkelingseconoom en Nobelprijswinnaar Jan Tinbergen naar voren bracht: Leg minder nadruk op het voort-

brengen van kapitaal en meer op onderwijs; minder nadruk op buitenlandse, kapitaalintensieve technologieën en meer op geschikte, of aangepaste, minder kapitaalintensieve technologieën. In veel gevallen maakt dit een verschuiving nodig van grotere naar kleinere projecten. Schep werkgelegenheid in dorpen en kleine steden. Minder paternalistische bemoeienis en meer onafhankelijkheid.

In ons eigen leven zouden wij als consument misschien nog oplettender kunnen worden: hoe is het product wat wij willen aanschaffen gemaakt? Is het terecht om dat goedkope artikel uit de aanbieding te "scoren"? Hoe waren de werkomstandigheden en de financiële beloning van de mensen die dat product verzorgden, waren er dierproeven voor nodig?

Hiervoor is informatie, onderscheidingsvermogen, onderwijs nodig: pas dan is iedereen in staat om eventuele problemen te herkennen en ethisch te handelen.

Regeneratie vermeldt op blz.9:

"Samengevat: in de context van de wereld zoals deze nu is, zou de Theosofische Vereniging op bepaalde dingen moeten wijzen. Zij moet duidelijk maken, dat het aanpakken van uiterlijke uitdagingen niet genoeg is. De uiterlijke uitdaging is een resultaat van de innerlijke uitdaging, die ontstaat in het denken, in de psyche. De menselijke samenleving kan niet veranderen, tenzij individuen veranderen, en de verandering moet in de richting van een universele zienswijze gaan. Oplossingen hebben tot nu toe gefaald, omdat ze allemaal fragmentarisch zijn, ontstaan uit een fragmentarisch denken. Het zijn oplossingen voor een bepaalde tijd, voor een bepaald volk, bedoeld om aan een bepaald gebied ten goede te komen. Maar problemen vragen vandaag de dag om een universele zienswijze. Een beperkt mensbeeld kan alleen maar tot meer moeilijkheden leiden. Een veel wijder perspectief is nodig en de theosofie verschaft dat."

De theosofie brengt keer op keer de begrippen “eenheid met al het leven” en “broederschap” naar voren.

Wat maken wij daar nu van waar in ons dagelijks leven? Wordt het feit van die broederschap wel werkelijk door ons begrepen, het feit dat het Ene aanwezig is in elk atoom, van wel rijk dan ook, met als gevolg die verbondenheid met alles en iedereen? We zullen ook steeds moedig moeten blijven kijken naar onze houding en onze uitlatingen: in hoeverre denken wij afscheidend en passen we “broederschap” (nu even heel letterlijk en praktisch gezien) alleen toe op onze “eigen” veilige clubjes als familie, sportclub, bedrijf, kerkgenootschap, vereniging, stad, land enzovoort enzovoort, en wijzen we de ander daardoor min of meer af? Zei Krishnamurti niet eens dat je gewelddadig bezig bent zodra je je onderscheidt als lid van een groep, omdat je dan de anderen buitensluit?

En zei Gandhi niet: “Earth provides enough to satisfy every man’s need, but not every man’s greed” (-de- aarde verschaft genoeg om tegemoet te komen aan ieders behoefte, maar niet aan ieders hebzucht).

In feite is het zo simpel: het gaat om het ENE leven in alles en iedereen, om EEN globus of bolletje, om EEN mensheid, om die ENE diamant met al zijn facetten.

De Theosophical Society is opgericht voor de regeneratie van de mensheid.

Alleen een groeiend inzicht in de wetten van de natuur, die zijn voortgekomen uit de grondbeginselen van bestaan (immanentie, periodiciteit en transcendentie), kan bijdragen aan een integrale globalisering (het thema van deze ledendag), waarbij uiteindelijk de ware broederschap der mensheid begrepen zal kunnen worden en men kan komen tot werkelijk altruïsme.

*Het
hoofdbestuur van de
Theosofische Vereniging in Nederland
wenst alle leden, abonnees en lezers
van Theosofia
een inspirerend 2007 toe.*

Tom Ockerse

Tom Ockerse maakte in de jaren 1997-2002 buitengewoon kunstzinnige en spirituele omslagen voor Theosofia

“Door inspiratie, veel nadenken en een zorgvuldig beschouwen van de juiste vorm en het juiste idee heeft iedere omslag z'n eigen verhaal te vertellen. De uitdaging die aan de lezer geschonken wordt, is de geheimen ervan te ontrafelen.”

De ouders van Tom waren actieve theosofen. Hij was met zijn familie op weg naar Amerika, omdat zijn vader daar politiek cartoon- tekenaar wilde worden. Zijn vader had namelijk tijdens een verlofjaar in 1930 een jaar kunst gestudeerd in Brussel bij Henry van der Velde. Toen het gezin op deze reis in Indonesië verbleef brak de oorlog uit. Tom bracht hierdoor noodgedwongen vier jaar van zijn jonge leven door in Japanse concentratiekampen. Hij leefde daar in zijn eigen wereld, de fantasiewereld van een kind. Door de extreme ondervoeding in die tijd is zijn gezichtsvermogen nog steeds slecht. Na de oorlog volgde de terugreis naar Europa, zonder zijn vader, via Ceylon, het huidige Sri Lanka. In Brussel logeerden ze bij familie. Eenmaal in Nederland aangekomen, vonden zij in 1948 onderdak bij het theosofisch centrum in Naarden en logeerden zij een tijdje in het Arundale House aan het begin van de Valkeveenselaan, dat toen een deel van het centrum was (nu privé-bezit). Eigenlijk mochten daar geen kinderen verblijven, maar voor hen werd een uitzondering gemaakt. Wel moest het gezin gescheiden worden, omdat zijn oudere broer en zus als te oud werden beschouwd; zij werden door andere theosofen in huis genomen. Tom heeft goede herinneringen aan zijn tijd in Naarden, bijvoorbeeld de keren dat hij met zijn moeder en broer thee dronk bij Bisschop Vreede, bij Professor van der Stok of bij Rukmini Devi. Hij deed met gemengde

gevoelens mee aan alles waarbij ze betrokken waren (in de kerk of bij ceremoniën) en haalde weliswaar soms met zijn broer streken uit bij de Tafelronde, maar hij hield van de ceremoniën. Dat is nog steeds zo, hij wordt erdoor gevoed. Door de verschillende bronnen in die omgeving en door de manier waarop zijn moeder die altijd als natuurlijk beschouwde, was het besef van de onzichtbare wereld eenvoudigweg een deel van zijn leven. Tom houdt nog steeds veel van het terrein van het Internationaal Theosofisch Centrum met de mooie rij oude beuken langs het pad van het terrein en de duinen in dat gebied.

Toen ze in staat waren deze geweldige gastvrijheid te verlaten, verhuisden ze nog een paar keer, totdat ze uiteindelijk in Soest belandden. Elke keer woonde het gezin dicht bij de natuur.

Tom hield van sport, zoals zwemmen (later werd hij wedstrijdzwemmer en hij zwemt nog steeds 1500 of meer meter per dag), maar hij hield niet van school. De enige school waar hij iets leerde, in de waren van het woord, was de Kees Boeke- school in Bilt-hoven. Daar ontwikkelde hij een grotere weetgierigheid over zijn wereld. Hij tekende graag en dat werd daar aange-moedigd. Kunst en sport werden zijn favoriete vakken. Omdat hij een hekel had aan school, moest hij in 1956 sommige cursussen overdoen: dat was zijn manier om te rebel-leren tegen autoriteit, wat toen speciaal gold voor de

Nederlandse scholen en cultuur.

Een jaar of vijftien geleden begon hij de theosofie werkelijk te bestuderen. Achteraf herinnert hij zich heel goed hoe positief de houding van zijn moeder altijd was tegenover alle ingrijpende veranderingen in het leven sinds de oorlog, en hoe theosofie haar heeft geholpen om alle ellende te doorstaan. Hoe dan ook, zijn moeder pakte haar droom over wonen in Amerika weer op, met behulp van het Marshall Plan en de Church World Service. Ze was haar bezoek aan haar tante in Ohio nooit vergeten, ook een theosoof trouwens, dus daar gingen ze heen. Hier kon tevens voldaan worden aan Tom's criteria: zwemmen in de zomer en schaatsen in de winter. Sterker nog: de school waar hij heen ging had een zwembad!

In de VS gaf zijn moeder hem wel eens wat boeken over wijsheid om te lezen. Zijn interesse was op dat moment niet groot genoeg om er meer in te studeren. (Pas later, door de jaren heen, begon hij te genieten van de sporadische momenten van reflectie nadat hij in de boeken gelezen had; zij spraken op een mysterieuze, maar zachte manier en begonnen zijn kern te raken.)

Omdat hij zo goed kon zwemmen kon hij met een volledige zwemmersbeurs naar de Ohio State University, waar ook colleges in kunst gegeven werden, beide favoriet bij hem, want zijn hart lag bij de kunst. Hij was van plan om dit als hoofdvak te kiezen, tot ongenoegen van zijn

moeder die zei: "Als je dan zo nodig kunst moet studeren kies dan tenminste voor commerciële kunst. Ik wil niet dat mijn zoon een kunstenaar wordt die van honger omkomt."

In Ohio ontmoette hij Susan en zij trouwden in de zomer nadat ze beiden afgestudeerd waren.

Tom kon hierna naar de Yale Graduate School van Kunst (grafisch ontwerpen) en vertrok met Susan naar New Haven, met een beurs van Yale én omdat Susan in een laboratorium voor genetica op de campus ging werken.

Nadat hij twee jaar in een studio het modernistische ontwerpen dat hij in Yale had geleerd in praktijk had gebracht, nam zijn vorming een andere wending.

Hij accepteerde een positie als docent aan de Indiana Universiteit, een broedplaats voor concrete poëzie en andere avant-garde kunst. Het toepassen van poëzie was afgeleid van het Concretisme, of Art Concret, een term die Theo van Doesburg in 1930 bedacht voor de abstracte kunst die door hem en anderen, zoals bijvoorbeeld Mondriaan, gemaakt was en toen snel door anderen, zoals Kandinsky en Arp werd overgenomen. Volgens Tom weerspiegelt een en ander in feite theosofie: "Hoewel Theo nooit heeft toegegeven hoeveel invloed theosofie op hem heeft gehad (via Mondriaan en anderen), moet theosofie grote invloed op hem hebben gehad als hij geheel juist concludeert dat de zogenaamde abstracte kunst

zoals zij die maakten een zoektocht was naar het spirituele in de kunst, of dat dit om het onzichtbare zichtbaar te maken Concrete Kunst zou moeten worden genoemd. Met andere woorden, hij erkende de noodzaak om onderscheid te maken tussen het "Werkelijke" (oftewel het geestelijke van binnen) als het concrete, tegenover de gebruikelijke betekenis van het "werkelijke" (oftewel maya). Het is interessant op te merken dat deze betekenis voor de meeste kunsthistorici verloren is gegaan, althans de betekenis die theosofie eraan geeft."

Tom ging "concrete poëzie" maken en gebruikte hierbij woorden in drie dimensies of op tijd gebaseerde media en gemengde media. Hij vond het interessant om te zien hoe zulke beslissingen tot stand komen en hoe ze uitwerken – een mysterie onder de mysteries, of synchroniciteit zoals Jung het zou noemen.

Hij ging administratief werk doen op de RISD (Rhode Island School of Design), die in de VS bekend staat als de "Harvard" onder de kunst-academies. Zijn kunst leek hierdoor op een zijspoor te komen, maar na een paar jaar drong het tot hem door dat dit soort werk óók een creatieve onderneming is, dus zijn houding veranderde. In zijn eigen woorden: "Als ik terugkijk, realiseer ik me het dharma ervan en dat, ondanks mijn vooroordelen, het er niet toe doet wat we doen, zolang we maar werken zonder te denken aan de vruchten van ons werk. Ik kan er de aantekening bij maken dat, als ik voltijds als praktiserend

kunstenaar of ontwerper in de gebruikelijke zin bezig geweest zou zijn, dit waarschijnlijk de assertieve kant in mij versterkt zou hebben, terwijl de onverwachte rollen om te managen en een programma te leiden, of collega's te leiden me daarentegen naar de richting van integratie duwden. Ja, inderdaad, theosofie aan het werk (via mij).

Hij wist nu dat creativiteit niet alleen maar te maken hoeft te hebben met kunstvoorwerpen, maar dat het te maken heeft met het leven in het algemeen, met het deel uitmaken van een proces.

Tom gaf inmiddels les aan de RISD toen zijn oudste dochter een noodlottig ongeluk kreeg bij het ski-springen. Door haar dood kwam hij opnieuw in aanraking met theosofie.

Zelf zegt hij over deze periode: *"Van zo'n ervaring ben je meestal helemaal kapot – maar hoe vreemd het ook lijkt om te zeggen, het was deze "schop onder m'n achterwerk" die ik nodig had om meer aandacht te schenken aan het leven en aan de manier van leven. Kort na deze gebeurtenis trok ik een klein boekje (Theosophy Simplified – de titel sprak me aan) uit mijn moeders theosofische bibliotheek en sloeg een willekeurige pagina open. Dit bleek een hoofdstuk te zijn met als titel 'Wat gebeurt er na de dood'. Het was een krachtig moment van genade, alsof een oudere gentleman zijn arm om mijn schouders sloeg en zacht en vriendelijk de woorden sprak die ik las. Het hielp me in te zien dat het goed was zoals het was. Dit bleek wat theosofie betreft inderdaad een keerpunt in mijn*

leven, en sindsdien zijn Susan en ik niet opgehouden met lezen en met ons vragen te stellen over het leven. Het is zoals ik aan mijn studenten vertel die me ernaar vragen: theosofie helpt ons te begrijpen wie we zijn en maakt het leven begrijpelijk.

Tom had de basisprincipes van theosofie altijd wel begrepen, had zich er niet echt mee bezig gehouden en leek ze als iets vanzelfsprekends aan te nemen. Hij begon nu samen met zijn vrouw de grondbeginselen te bestuderen; zij discussieerden over kunst, wetenschap, muziek, theater, psychologie, filosofie, semiotiek en dat ging later over in theosofie.

Met deze nieuwe zienswijze en zijn natuurlijke opmerksaamheid was hij in staat om zowel de omslagen voor *Theosofia* te creëren (zie ook *Theosofia* I van 2000: *Covertalk over de Theosofia's van het jaar 1999*, zie www.theosofie.nl), als al zijn verdere ontwerpwerk te verrichten.

Momenteel geniet Tom een jaar lang van een verlofperiode, na bijna 40 jaar over de gehele wereld les te hebben gegeven in het grafisch ontwerpen (en in de jaren '90 vijf jaar gastdocent te zijn geweest aan de Jan van Eyck Academie in Maastricht).

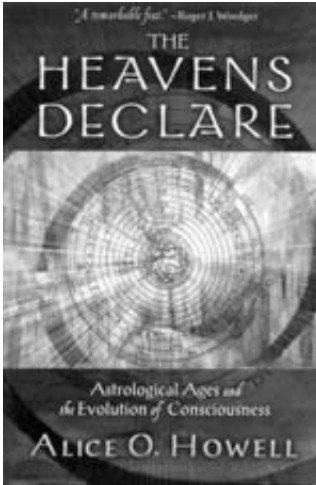
Dit artikel is tot stand gekomen op verzoek van de hoofdredacteur van *Theosofia*, mede doordat Tom in de jaren 1997-2002 buitengewoon kunstzinnige en spirituele omslagen voor het tijdschrift heeft gemaakt. Hierover schrijft Tom het volgende:

"De uiteenzetting over de geschiedenis van de kunst is bedoeld om u te helpen enig inzicht te krijgen in de kunstenaar/ontwerper/docent. De omslagen die ik voor Theosofia maakte illustreren deze ideeën. In onze wereld gaat alles in hoog tempo en zijn we eraan gewend geraakt om een eerste oppervlakkige blik op de dingen te werpen. Vanuit die neiging hebben de omslagen misschien vreemd geleken of onnodig gecompliceerd als ze niet aan de verwachtingen van het gebruikelijke voldeden, of alleen maar gezien werden als abstract of decoratief, leuk, zonder verdere betekenis. Ik hoop dat dit niet het geval was voor de lezers van Theosofia. De omslagen hadden altijd een betekenis en werden nooit lichtvaardig opgenomen. Door inspiratie, veel nadenken en een zorgvuldig beschouwen van de juiste vorm en het juiste idee heeft iedere omslag z'n eigen verhaal te vertellen. De uitdaging die aan de lezer geschonken wordt, is de geheimen ervan te ontrafelen."

Dit artikel is een verkorte en aangepaste versie. Het volledige artikel door Tom en Susan Ockerse is te lezen op www.theosofie.nl.

Boek & periodiek

The Heavens Declare, Astrological Ages and the Evolution of Consciousness, door A.O. Howell, Uitgeverij Quest, ISBN 0-8356-0835-2, 312 pagina's, prijs € 17,50

Alice O. Howell is de auteur van *Jungian Symbolism in Astrology*, *The Dove in the Stone*, *The Web in the Sea*, en *The Beejun Book*.

Thomas Moore, auteur van *Care of the Soul* en *Dark Nights of the Soul* schrijft:

'De implicaties zijn verbijsterend! Waarom weten niet meer mensen iets over deze dingen?'

Dat vraagt Alice O. Howell zich af, één van de meest diepgravende astrologen van onze tijd en een autoriteit op het gebied van de dieptepsychologie van C.G. Jung. Haar visie op astrologie als symbolisch voor archetypische processen verschaft ons het gereedschap voor dieptegenezing van de psyche. Zij biedt ook een voortvarende synthese van de geschiedenis, de religies, de mythologie en Jungs notie van het collectieve onderbewuste. Gesteund door onweerlegbaar archeologisch bewijs schetst Howell de evolutie van het bewustzijn in de loop van vijf grote astronomische tijdperken in de afgelopen tienduizend jaar. Zij verklaart eerst de logica van de tekens zodat wij ons daarna kunnen verwonderen over de synchroniciteit.

Haar bevindingen impliceren een resolutie van de tweedeling van geloof en rede in het Vissentijdperk, die twee millennia lang geheerst heeft. (Denk eens aan de huidige beweging om fysica en spiritualiteit tezamen te brengen.) Dit brengt haar ertoe te speculeren over de toekomstige taken en valkuilen van de mensheid. 'Zoals voorspeld, is het niet de wereld die aan zijn einde komt', lacht zij. 'Het is

alleen maar het tijdperk! En hier komt het volgende!'

Eenvoudig geschreven als brieven aan een vriend en analytisch, biedt *The Heavens Declare* hartelijk advies terwijl het ons inspireert de ene na de andere flits van inzicht te ervaren.

'Alice O. Howell heeft een volwassen en geïnspireerde kennis van het grootste belang voor onze tijd. Lees haar boek met heel veel plezier terwijl ze uw kijk op de realiteit ombuigt naar een nieuwe waardering voor wat van belang is. Zij is al meer dan twintig jaar een gids voor mij geweest.'

Robert Hand, auteur van *Planets in Transit* en *Horoscope Symbols* schrijft:

'Alice brengt een levendige eigenschap in de astrologie en de dieptepsychologie die te vaak bij beide ontbreekt. Haar boek, dat vol zit met menselijkheid en gevoel, gaat over meer dan de onderwerpen die erin staan. Dat zijn alleen maar haar voertuigen voor het veruimen van de geest van de lezer.'

(informatie uitgever, zie ook www.questbooks.net)

Via welk pad je ook tot Mij komt,
ik zal je verwelkomen,
want de paden die de mensen
uit alle richtingen nemen
zijn van Mij.

Krishna

Naarden, zomerschool TVN, De Mahatma Brieven, van 7 t/m 9 juli 2006, met de internationale presidente Radha Burnier

Omdat de lezingen van Radha Burnier mogelijk te zijner tijd in *Theosofia* zullen verschijnen, volgt onderstaand een verslag van de plenaire besprekingen met vragen en antwoorden.

De vragen van de deelnemers en de antwoorden van Radha waren zeer verhelderend en soms een beetje ontzuchtend. Dat kwam het totaalinzicht ten goede.

De Zomerschool was duidelijk in drieën ingedeeld. Elke dag had een ander thema. De vragen en de antwoorden die daaruit voortkwamen, sloten daarbij aan.

Dag één was gewijd aan "De twee werelden: de wereld van maya en de wereld van licht". Radha sprak over de kenmerken van de wereld van maya: het gevoel van tijd, waardoor ambitie gevoed wordt: de 'drang om' iets te bereiken binnen een bepaalde tijdsspanne bijvoorbeeld.

Een vraag die in één van de werkgroepen opkwam was daar ook op gericht. Het doorbreken van de maya-wereld is een ervaring van verlichting. Echter, in onze menselijke evolutie zitten ook cyclische

wetmatigheden. Hoe verhoudt de cycliciteit van deze evolutie zich tot de eenmalige doorbraken van maya (de verlichtingservaringen)? Radha wees er meteen op dat men met een dergelijke vraag nog het verschijnsel tijd in bewustzijn heeft en dat dit dus op een verborgen ambitie kan duiden. Het gaat er evenwel om, om ongeconditioneerd te raken. Daarvoor moeten we onze beperkingen leren kennen, en heel specifiek op zoek gaan naar datgene wat weldadig is voor iedereen. Daarvoor moeten we de omstandigheden zoeken waar de wetmatigheden van het Ene zich kunnen uitdrukken in het vele.

Een tweede vraag: kan de wereld van het Licht worden gezien als een "causal world", een 'oorzakelijke wereld'? Dit ontlokte Radha een ander antwoord over zelfvergetelheid. Op het moment dat we onszelf vergeten, echte sympathie en compassie hebben, als ons denkvermogen verstilt, we een gevoel hebben van harmonie met het zijnde, dan hebben we mogelijk een 'verlichtingservaring', een ervaring waarbij we ons minder 'afgescheiden' van de wereld voelen. De zelfvergetelheid is sterker in een diepere innerlijke laag waarin ook diepe rust is, een staat van liefde waarin we niets voor onszelf willen. Dán zijn we dichter bij de wereld van het licht.

Secretariaat, bibliotheek, boekhandel en uitgeverij zijn van dinsdag 26 december tot en met vrijdag 29 december gesloten.

Agenda Nederland

december 2006

16 studiegroep 'Mahatma Brieven'

januari 2007

20 studiegroep 'Geheime Leer'

februari 2007

17 studiegroep 'Mahatma Brieven'

maart 2007

3 voorjaarsdag Naarden met dr. M. Bax, 'Het web der schepping. Theosofie en kunst in Nederland van Lauweriks tot Mondriaan'.
17 studiegroep 'Geheime Leer'

april 2007

14 studiegroep 'Mahatma Brieven'

mei 2007

19 studiegroep 'Geheime Leer'

juni 2007

16 studiegroep 'Mahatma Brieven'

juli 2007

6 t/m 8 Zomerschool te Naarden

Voor nadere inlichtingen over genoemde activiteiten kunt u contact opnemen met de T.V.N.: 020-6765672.

Door onze innerlijke geestelijke afstemming te veranderen kunnen we de afstand overbruggen tussen onze wereld en de wereld van het licht.

Een volgende vraag was of maya noodzakelijk is? Radha antwoordde direct dat dat eigenlijk geen reële vraag is, omdat maya zelf niet reëel is! Ze zette daar de vraag naast of het optreden van een fata morgana noodzakelijk is? Maya is immers illusie: als je erin zit, voelt het misschien als een werkelijkheid, maar als de luchtspiegeling oplost, realiseer je je dat het een illusie was. Elk gevoel van afgescheidenheid is in feite een illusie. Maya is een 'weerspiegeling' van de werkelijkheid. Als het gevoel van 'zelf' verdwijnt, is er geen maya meer. Maya is dan niet meer 'noodzakelijk'. Radha nam deze vraag op om meer in het algemeen te benadrukken dat het mogelijk is om maya te doorbreken door een groter observatievermogen en door nadenkend in het dagelijkse leven te staan. Natuurlijk is er karma dat we moeten afwerpen, karma dat aan onze persoonlijkheid gerelateerd is. Maar als je die dingen steeds minder op jezelf betreft, als het er minder toe doet of iemand aardig/onaardig voor je is, maar het in plaats daarvan belangrijker voor jou wordt hoe je daarop reageert, dan doe je je ontwikkeling goed. Je moet jezelf daarom steeds observeren en je motivatie, je beweegredenen voor je handelingen in het dagelijks leven, goed in de gaten houden.

De tweede dag was gewijd aan de voorwaarden voor het verkrijgen van diepere kennis. Ingaand op het verschil tussen kennis en wijsheid en het besef dat het denken 'de doder van het werkelijke kan zijn' (zie H.P. Blavatsky, *De stem van de stilte*, fragment I nummer 3: "Het denken is de machtige verdelger van het Werkelijke") kwam in één groep de vraag op of wijsheid méér is dan toegepaste kennis? En wat is de verhouding tussen compassie en wijsheid? Dat was een kolfje naar Radha's hand; "Er is geen 'verhouding', want compassie en wijsheid zijn hetzelfde!" Je moet jezelf niet beperken door mentaal te bedenken hoe je compassie toepast. Je kunt een mededogende benadering in het leven nastreven. De details bij de toepassing daarvan moeten uit een heldere perceptie voortkomen. Kortom, je moet proberen op je 'gevoel' af te gaan dat wel moet sympathiseren, maar niet sentimenteel moet zijn. Als je daarbij vergissingen maakt, moet je het karma daarvan ondergaan en gewoon leren.

Dat bracht de volgende vragen naar voren over de rol van karma (de wet van oorzaak en gevolg) en dharma (wet, plicht, de grondslag waarop de schepping en de universele wetten van de natuur berusten). Soms zijn die duidelijk, vond een bepaalde groep, maar soms ook niet en dan twijfelt een mens over zijn/haar dharma en karma. Radha wees erop dat er meestal geen directe mogelijkheden zijn om je dharma/plichten te bepalen. Er zijn universele plichten en individuele plich-

Agenda buitenland

School of the Wisdom Adyar en 131e internationale conventie (alleen voor leden):

november 2006

6 t/m 17 'Spirituality in English Literature', Director: *Prof. R. C. Tampi*
20 nov t/m 1 dec 2006 'Spirituality in Spanish Literature', Director: *Mrs. Dolores Gago*

december 2006

4 t/m 15 'Spirituality in Marathi Literature', Director: *Dr. Satish Inamdar*
26 t/m 31 131ste internationale conventie

januari / februari 2007

4 jan t/m 5 feb 'New Insights into the Yoga Sutras', Director: *Dr. Ravi Ravindra*

juli 2007

14-18 100-jarig bestaan Finse afdeling en Europees Congres in Helsinki: "Compassion - the Basis of Peace and Understanding". Eregast is Internationaal Presidente Radha Burnier. Sprekers uit diverse landen.

Voor nadere inlichtingen over genoemde activiteiten kunt u contact opnemen met de T.V.N.: 020-6765672.

V e r e n i g i n g s n i e u w s

ten. Plicht is een vertaling van dharma. In het leven vervul je je plichten, maar de resultaten daarvan kun je niet altijd bepalen. Een concreet antwoord is daarom niet te geven. Op elk gebied binnen je levenssituatie zijn er bepaalde plichten ten opzichte van de andere wezens om je heen. In al die situaties kun je bedenken wat je plicht zou kunnen zijn, maar je kunt *niet van tevoren* vastleggen wat je plichten zijn, je dharma is. Wel kun je je bedenken dat universele verantwoordelijkheden de basis zijn voor alle andere plichten. Die verantwoordelijkheden zijn het leven te ondersteunen, betrokken en mededogend te zijn. Ook eerlijkheid en directheid horen bij het universele dharma: je moet jezelf en anderen niet misleiden. Oprecht-heid is een belangrijke plicht. Karma wordt gevormd door de gebeurtenissen die je over-

komen, maar is alles wat je overkomt karma? Kijk naar het gehele proces van die gebeurtenissen. Karma is een uitdrukking van kosmische orde: er is in dit universum een fantastisch evenwicht. Er is evenwicht tussen 'expanding', een uitbreidende tendens, en 'contracting', een samentrekkende tendens. Kijk naar hoe de gebeurtenissen in jouw leven daaronder te beoordelen zijn. Alles in dit universum wil groeien. Besef dat de jou beperkende gebeurtenissen je juist groeimogelijkheden bieden. Kortom, de impact die karma heeft, hangt af van wie je bent. Zijn wij in harmonie met onszelf, met onze omgeving? Of verstoren wij die harmonie, door ontrouw aan onszelf te zijn bijvoorbeeld? Lijden, dat karma vaak met zich meebrengt, kan niet anders dan tot grotere wijsheid en compassie leiden. Hoe reëel

zijn pijn en plezier? Wellicht reëel in de zin van dat ze zich als werkelijk gevoel manifesteren, maar niet reëel vanuit het perspectief van de wereld van licht. Hoe wij omgaan met die pijn, met dat plezier, is uiterst reëel en van betekenis voor onze weg naar het licht.

De derde dag was gewijd aan de vraag "Wat de Mahatma's hoopten dat de Theosophical Society zou bereiken". Radha benadrukte tijdens haar ochtendvoordracht de broederschap van ons eerste doeleinde en vertelde hoe de Mahatma's er bij Sinnet op aandrongen om tolerantie te ontwikkelen. Tolerantie voor andere invalshoeken in de theosofie bijvoorbeeld. Als een christen een goed christen is, hoeft hij geen hindoe-goeroe te zoeken, en andersom evenmin. Een goede hindoe/boeddhist kan binnen zijn eigen ontwikkelingsstroom voldoende

Groepsfoto van de deelnemers aan de zomerschool. (Deze foto stond eveneens in *Theosofia* nummer 5.)

voeding voor de eigen ontwikkeling vinden. Al deze 'stromingen' moeten binnen de Theosophical Society echter wél samenwerken en elkaars pad kunnen verdragen en respecteren. Een ander probleem betreft de vraag naar 'autoriteit'. In een spirituele setting is het uiterst belangrijk dat de deelnemers geestelijk vrij worden gelaten en niet door autoriteit of autoriteitsgeloof of autoriteitsgedrag worden geknecht. We moeten de dingen zélf onderzoeken om te kunnen groeien in werkelijk begrip.

Hierover werden veel vragen gesteld, bijvoorbeeld: Is het niet voldoende om jezelf te zijn? Radha antwoordde hierop dat het er maar vanaf hangt wat hier met het "zelf" wordt bedoeld. Als je overheerlijk in je bedje ligt, maar eigenlijk had beloofd om iemand te helpen met boodschappen doen, kan het zo voelen alsof trouw zijn aan jezelf zou betekenen om daar maar te blijven liggen. Zo 'ligt' het natuurlijk niet. Ons eigen ego, en ook gewoon het lichaams-elementaal dat we hebben, kan ons natuurlijk voorspiegelen dat we iets zouden willen of wensen. De vraag is echter of wij het zelf zijn, het Zelf, dat dat oprecht wenst. Een tweede vraag was of het niet voldoende is om met anderen in contact te treden, te communiceren vanuit jezelf, anderen deelgenoot te maken van je innerlijk leven? Ja, zei Radha, het kan natuurlijk geen kwaad om persoonlijke dingen uit te wisselen. Je kunt er zelfs nog iets van opsteken of op een gedachte worden

gebracht. Het is echter heel belangrijk om niet op een persoonlijk niveau te blijven steken. Het persoonlijke niveau moeten we langzamerhand overstijgen om het bovenpersoonlijke in onszelf en de ander te kunnen aanraken.

Laatste vraag: als je De Brieven leest, weet je dat het de Mahatma's het meeste was gelegen aan de doelstelling van broederschap en het stimuleren van humaniteit, zonder onderscheid des persoons, huidskleur, klasse, geloof of overtuiging. Dat is nog altijd een belangrijk thema voor deze wereld.

De doelstellingen van de vereniging zijn nog altijd dat brede werkveld. Waarom is de correspondentie vanuit de Mahatma's dan opgehouden? (Even voor de duidelijkheid: in 1900 is de laatste (bekende) brief verschenen, zie *Theosofia* 6, december 1999). Radha gaf als antwoord dat de Mahatma's hadden begrepen dat ze alles gegeven hadden dat de mensheid aan het einde van de 19^e eeuw gegeven kon worden. De mensheid moest nu zelf aan het werk. Zoals in de Theosophical Society, die een voorbeeld moet zijn van een ernstige zoektocht (queeste) naar waarheid. Eenheid impliceert onder meer een concentratie van "magnetische" krachten die voortkomen uit een vurig verlangen naar waarheid. We accepteren immers niet het idee van een *persoonlijk* gemaakte God. *Het Universele Leven is het goddelijke en dat is overal*. We kunnen eerbied hebben voor het geestelijke in de natuur, de onzicht-

bare oorzaak in alle dingen die zich onophoudelijk manifesteert. Onze vereniging is er voor het verheffen van het menselijke bewustzijn als geheel. Het Pad, de Weg komt immers niet uit de wil van het lagere (persoonlijke) denken, maar het wordt ontdekt door het uitgesleten pad van routine te verlaten en in de richting te gaan van dat wat niet vernietigd kan worden. Bij dat laatste heeft iedereen natuurlijk een eigen beeld en inzicht. Krishna-murti sprak van waarheid als "een land zonder paden". Dat betekent ook dat harmonie wordt bereikt door het eigen pad te kunnen relativeren en het pad van een ander te kunnen begrijpen als noodzakelijk voor die ander.

Peter J. Smit

Voorjaarsdag TVN Naarden 03-03-2007 Het web der schepping, theosofie en kunst in Nederland rond 1900

Op 3 maart 2007 zal dr. Marty Bax spreken over de manier waarop de theosofie in de Nederlandse kunst tussen 1880 en 1920 heeft doorgewerkt en hoe men dit kan herkennen. Zij is in 2004 op dit onderwerp gepromoveerd. Vorig jaar verscheen haar proefschrift *Het web der schepping. Theosofie en kunst in Nederland van Lauweriks tot Mondriaan* bij SUN Uitgevers in Amsterdam.

Marty Bax heeft deze relatie in een brede culturele context geplaatst. De introductie van de theosofie in Nederland was

mogelijk dankzij de inspanningen van groepjes gelijkgezinden die de secularisatie van het Nederlands geestesleven vanaf 1850 op gang brachten: liberale vrijmetselaren, vrijdenkers van De Dageraad en spiritisten van allerlei slag.

In de tweede helft van de negentiende eeuw veranderde ook het stroomgebied van de kunst ingrijpend. Een van de gevormde rivieren was de moderne theosofie. Deze werd een belangrijke inspiratiebron voor symbolisme, expressionisme en abstractie. In Nederland werden enkele honderden kunstenaars lid van de Theosofische Vereniging. In de Nieuwe kunst, de geometrische richting van de kunstnijverheid, in het bouwkundig expressionisme van de Amsterdamse School en in diverse richtingen in de schilderkunst, van realistisch tot abstract, zijn theosofische ideeën richtinggevend geweest.

Marty Bax zal in haar lezing de ambiance schetsen, waarin de theosofie in Nederland vaste grond onder de voeten kreeg, en van waaruit de kunstenaars bij de Theosofische Vereniging betrokken raakten en activiteiten gingen ontwikkelen. Zij zal vervolgens ingaan op de hoofdthema's van de theosofie, zoals die in de schilderkunst, kunstnijverheid en architectuur terug te vinden zijn. Waar van belang worden visuele relaties gelegd met kunstenaars en stromingen, die niet officieel theosofisch kunnen worden genoemd, maar die wel de geest van de tijd weerspiegelen.

Kunstenaars die de revue zullen passeren zijn onder anderen: Herman Heijenbrock, Janus de Winter, Piet Mondriaan, Frans Zwollo, Jan Toorop, Theo van Doesburg, Karel de Bazel, Mathieu Lauweriks, Hein Berlage, Michiel Brinkman en Leen van der Vlugt. Ook zal zij beelden vertonen van kunstwerken uit het archief van de Theosophical Society in Adyar, die nog niet eerder bekend waren.

Marty Bax is zelfstandig kunsthistoricus. Zij heeft in opdracht van musea en instellingen aan vele exposities en projecten meegewerkt, zoals *The Spiritual in Art: Abstract Painting 1890-1985* (Den Haag 1987), *Mondriaan aan de Amstel 1892-1912* (Amsterdam 1994), *Okkultismus und Avantgarde. Von Munch bis Mondrian* (Frankfurt am Main 1995), *Bloeiende symbolen. Bloemen in de kunst van het fin de siècle* (Den Bosch 1999), *Organische architectuur. Mens en natuur als inspiratie voor het bouwen* (Amsterdam 2002-2003) en *In het diepst van mijn gedachten... Symbolisme in Nederland 1890-1935* (Assen 2004).

Europese School Athene 14-21 oktober 2006

Het thema was dit jaar "Cracking the Estoteric Code" en er waren dit jaar ongeveer 60 deelnemers uit België, Duitsland, Finland, Frankrijk, uiteraard Griekenland, Hongarije, Macedonië, Nederland (5!), Puerto Rico, Rusland, Verenigd Koninkrijk, Verenigde

Staten en Zweden. Hieronder slechts enkele indrukken.

Vrijwel alle inleiders gebruikten de moderne manier van presenteren met laptop en beamer, waardoor alles begeleid werd door prachtige schema's en foto's die op de muur werden geprojecteerd. De meeste inleidingen zijn gefilmd en op dvd of geluidscassette verkrijgbaar bij de Europese School, ingridee@lineone.net.

- Harold Tarn, die de school opende met de woorden "wishing you a cracking good time", bracht ons bij zijn lezing uiteraard weer in aanraking met de klassieke muziek, dit keer Beethovens Fidelio: "God! How dark it is!". Het gaat over de strijd tussen goed en kwaad, over de donkerte van de menselijke conditie. Goethe gaf al aan: "Sterf en kom tot leven." Inzichten komen geleidelijk, alles is symbolisch en geschreven in code: breek de code en draai de sleutel 7 keer zeven maal om!

- John Algeo, vice-president van de TS, was een van de hoofdsprekers. Hij gaf inleidingen over verschillende systemen waarmee de esoterische code te kraken zou zijn en als ware theosofische zoeker benaderde hij het gemeenschappelijke in 1. gnosis, 2. alchemie, 3. kabbala, 4. vrijmetselarij, 5. fantasieverhalen, mythes en legenden (natuurlijk o.a. Harry Potter!). Er was nog een toegift over de golden ratio en de Fibonacci-getallen. Heel toegankelijk en inleidend!

- Elisabeth Sahtouris, evolutiebiologe, gaf in 3 prachtige power-point presentaties een

V e r e n i g i n g s n i e u w s

virig betoog om ons als één mensheid te bekommeren om het welzijn van deze planeet, in een grenzenoverstijgende globale benadering. In feite is dit zeer theosofisch (de eenheid van leven), maar zij brengt de boodschap vanuit haar wetenschappelijke invalshoek en vindt daarmee ingangen in allerlei lagen van de maatschappij, o.a. zakenleven en spirituele stromingen: ze reist over de hele wereld. Haar thema was "Leren van de natuur om een wereldwijde familie tot stand te brengen; een ontmoeting van wetenschap en geest". Een zeer inspirerende positieve en constructieve insteek om het wereldprobleem te lijf te gaan, na de mogelijk hard confronterende film van Al Gore "An Inconvenient Truth". Haar boek *Earth Dance, Living Systems In Evolution* is een aanrader en zal indien mogelijk voor *Theosofia* gerecenseerd worden. Zie verder www.ratical.org/lifeweb en www.sahtouris.com.

- Ali Ritsema, voormalig voorzitter van de TVN en mede- directeur van deze

school, gaf in drie sessies aan wat de mogelijkheden van de mensheid zijn om de esoterische code te kraken. Met exacte bladzij- vermeldingen uit *De Geheime Leer* en *The Collected Writings* van H.P. Blavatsky leidde zij de luisteraars door alle stadia van bewustzijnsontwikkeling van de mens en gaf ook aan wat er nog voor ons in het verschiet ligt.

De passages werden tijdens de presentatie geprojecteerd, zodat iedereen mee kon lezen. Een verademing om geen interpretaties van iemand anders óver de werken van HPB voorgeschoteld te krijgen, maar om gewoon eerst precies in de bronnen te lezen wat HPB precies noteerde en hierover daarna in gesprek te gaan. De geschriften van HPB brengen ware spiritualiteit...

- George Sivris, voorzitter van de Griekse afdeling van de TS, gaf een lezing over "het vinden van de sleutel tot theosofie". Dit was een uitgebreid inleidend verhaal over theosofie, waarin hij ook J. Krishnamurti regelmatig citeerde.

- Het bleek weer eens duidelijk dat het niet zo heel vanzelfsprekend is dat men zich in een land openlijk met theosofie kan bezighouden. In Griekenland is dat soms moeilijk en in Hongarije moest men dat zelfs 40 jaar in het geheim doen. De Hongaarse afdeling viert volgend jaar haar 100-jarig (eigenlijk dus 140-jarig) bestaan.

- Er waren meer inleidingen, studiebijeenkomsten, er was gelegenheid voor deelnemers om een korte inleiding te houden, er was een stukje klassiek Grieks drama te zien in het Esotheater (een theatertje dat is opgezet door iemand van de theosofische vereniging), er was een bezoek aan de Akropolis in Athene en er was een bezoek aan Eleusis, waar vroeger de inwijdingen in de Eleusische Mysteriën plaatsvonden.

Een geslaagde week! De volgende Europese School zal rond oktober 2007 gehouden worden in Schotland, bij Edinburg, en zal worden aangekondigd in *Theosofia*.

Loes Moreno Benseny-
Frikken en Els Rijnker

De volledige mens, de mens die heel geworden is
(en daardoor 'heilig'),
is degene die het universele met het individuele verenigt,
de uniekheid van het moment
met de eeuwigheid van de cyclische wederkeer
van constellaties en uiterlijke situaties.

Lama Anagarika Govinda

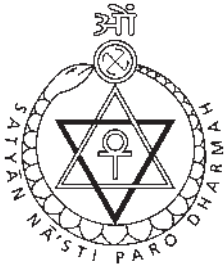
Vrijheid van denken

De Theosophical Society heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven. Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de Vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid mag worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn leringen of opvattingen op te leggen aan leden. Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar gemaakt worden of het stemrecht verliezen wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waartoe hij/zij zou behoren. Meningeën of opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van de Theosophical Society ernstig om deze fundamentele principes van de Theosophical Society te verdedigen, te handhaven en er naar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.

Theosofische boekhandel Adyar

Tolstraat 154, 1074 VM Amsterdam

tel. (020) 676 56 72, fax (020) 675 76 57

e-mail: books@theosofie.nl, website: <http://www.theosofie.nl>

openingstijden: di. t/m vr. 13.00-17.30 uur, za. 13.00-17.00 uur
een boekenlijst wordt u op aanvraag toegestuurd

Lex Hixon:

De ziel van de Koran

250 blz., paperback 2006

ISBN 90 259 5685 8 prijs € 24,95

Vertaling van:

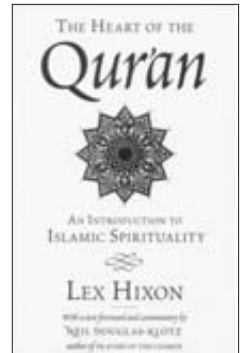
The Heart of the Qur'an

- An Introduction to Islamic Spirituality

270 pp., paperback 2003 (second ed.)

ISBN 0 8356 0822 0 price € 19,50

Met een voorwoord en toelichting van
Neil Douglas-Klotz.

Het chaos punt

- De wereld op een tweesprong
door Ervin Laszlo

223 blz., paperback 2006

ISBN 90 202 8448 5 prijs € 19,50

“Onze tijd is een tijd voor actie om fundamentele transformatie te genereren”.

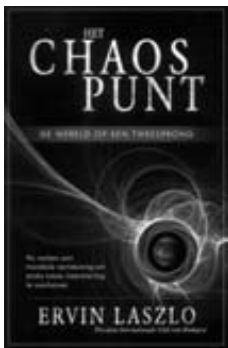
Je gezonde kern

- Een boedhistische benadering van psychologie
door Chögyam Trungpa

254 blz., paperback 2006

ISBN 90 259 5669 6 prijs € 24,90

Lezingen voor westerse psychologen.

The Spiritual Roots of Yoga

- Royal Path to Freedom

By Ravi Ravindra

195 pp., paperback 2006

ISBN 1 59675 011 1 price € 17,95

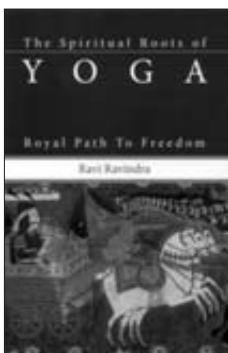
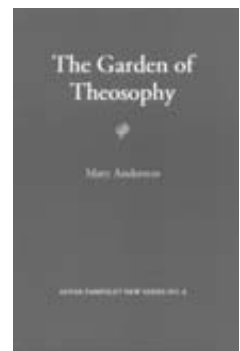
The Garden of Theosophy

- Adyar Pamphlet New Series number 6

by Mary Anderson

28 pp., brochure 2006

ISBN 81 7059 487 1 price € 2,00

Deze titels zijn ook verkrijgbaar bij boekhandel Au Bout du Monde,
Singel 313, 1021 WJ Amsterdam, tel. (020) 625 13 97